

mededelingen opbouwwerk

wegwerpblad in een ander jasje

wao-platforms: Brinkman tegen eigen rijksplan

katern: juridische vraagstukken en rechtsbijstand
bij bodemverontreiniging

sociaal beleid; de kansen van vitaliteit
en tegenmacht

Inhoud

	pag.
meMo: wegwerpblad in een ander jasje	2
Buurteconomie kan 650 banen scheppen in Amsterdam	3
Werkprojecten voor Surinaamse vrouwen	3
WAO-platforms: Brinkman tegen eigen rijksplan	4
Herstructurering landelijke organisaties	4
Achterstandsgebieden	5
Arbeidsherverdelingsprojecten; Werk en Welzijn weer tussen wal en schip	6
Werk en welzijn in Gouda; bedrijfsleven positief	7
Ontwikkelingsproject voor 0-4 jarigen	8
Sterkte-zwakke analyse voor opbouwwerkers	9
→ Toegankelijkheid regionale omroep voor bewonersorganisaties	9
Opbouwwerk en prostitutie; de moraal van de burgerlijke tolerantie	10
Het opzetten van buurtprojecten door vrouwen	13
Automatiseringswijzer	14
Twee nieuwe bladen in de sociale sector	14
Tegen de paperklippen op	14
Activiteiten voor Turkse en Marokkaanse meisjes	15
→ Vrouwen vertellen over activiteiten in de buurt	15
→ OVB-brochures	15
→ Katern: Juridische vraagstukken en rechtsbijstand bij bodemverontreiniging	16
→ Sociale veiligheid in de buurt	20
→ Omgaan met de gemeente als subsidiegever	20
→ Wat te doen tegen vandalisme	20
→ Ooit gehoord van the conservation awards	21
Sociaal beleid; de kansen van vitaliteit en tegenmacht	22
→ Consulentenschap en buurteconomie	25
→ Samen of apart	26
→ Ondersteuning van organisaties voor buitenlanders	27
Post-HBO cursussen	27
Inhoudsopgave 1986	28
→ Literatuuronderzoek verkeersproblemen	30
→ Nieuwsbrief over de samenleving	30
→ Automatiseringsexperiment bij WAO-platforms	30
→ Opbouwwerk en verkeer	31
→ Jeugdwerkgelegenheid	31
Binnenlandse Zaken waardeert inzet opbouwwerk	32

35/11

meMO

Wegwerpblad in een ander jasje

Het 0-nummer van Mededelingen Opbouwwerk afficheerde dit periodiek als een "wegwerpblad". Goedkoop in produktiewijze (zowel redactioneel als qua uitvoering) zou het t.b.v. de opbouwwerkpraktijk relevante informatie verstrekken tegen een lage prijs.

Vijftig edities later is er gaandeweg wel wat veranderd. Allereerst door de regelmatige produktie van themanummers, op de tweede plaats doordat het voorziene aantal uitgaven per jaar (in eerste instantie 6) op gemiddeld 10 à 11 nummers kwam.

De themanummers, zo is gebleken, voorzien in de grote behoefte om op gezette tijden een beeld te geven van wat er op bepaalde werkterreinen, zowel op de werkvloer als in allerlei beleidsbepalende organen, actueel aan de orde is.

Bijna pijnlijk is het dat MO nu juist om economische reden in een fraai ogend jasje gestoken wordt. De stencil-achtige formule blijkt inmiddels qua produktie en portokosten duurder te worden dan de nu voorliggende nieuwe "outfit".

De "New Look" betekent overigens niet dat M.O. meer journalistieke pretenties gaat ontwikkelen.

Het blijft wat in het 0-nummer werd aangekondigd (en waarover Intermediair toen schreef): eindelijk een regelmatige uitgave met concrete praktijk-informatie, namelijk een "wegwerpblad" ten behoeve van een levendige praktijk-uitwisseling.

Redactie.

is een mededelingenblad voor, van en over de lokale opbouwwerkpraktijk.
Samenstelling: Greet Hetinga, Charlotte Krop, Wil van de Leur, Maarten Snel.

M.O. verschijnt ten minste 10 maal per jaar: zes gewone en vier themanummers.
Een jaarabonnement kost fl. 34,-.
Bij meer abonnementen reductie op aanvraag.

Losse nummers kosten fl. 4,75, themanummers fl. 5,50, excl. porto.

Redactie en administratie:
Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag,
tel. 070-521354.

Werk in uitvoering

Buurteconomie kan 650 banen scheppen in Amsterdam

In de gemeente Amsterdam kunnen op buurtniveau en in de kwartaire sector 650 banen worden gecreëerd, die de leefbaarheid vergroten en/of de arbeidsmarktpositie van de betrokkenen versterken. Tot deze conclusie komen de sociaal-geografen Werry Crone, Ger Homburg en Gerit Oostendorp in hun studie "Banenplan voor de buurt", die is verricht in opdracht van de Stichting Buurteconomie. De gemeente Amsterdam wil op korte termijn 2000 banen scheppen m.b.v. het terugploegen van uitkeringsgelden. Voor een deel zullen dat banen zijn in het bedrijfsleven en bij de gemeente; voor een ander deel gaat het om banen in de buurt en de niet commerciële dienstverlening.

Drie soorten projecten

Het onderzoek naar mogelijke terugploegplaatsen was gericht op drie soorten, concrete projecten:

- werkgerichte projecten die streven naar loonvorming en waarbij het terugploeggeld kan worden gezien als een startsubsidie (bijv. een buurtdrukkerij, een fietswerkplaats of de milieubrigade)
- op voorzieningen gerichte projecten, zoals kinderopvang en taalonderwijs aan buitenlanders, waarbij terugploeggelden kunnen worden gezien als overbrugging naar een meer permanente financiering
- scholingsprojecten, die werk en opleiding combineren en zijn gericht op een betere arbeidsmarktpositie van de deelnemers.

De onderzoekers hebben een inventarisatie gemaakt van ca. 40 concrete projecten, variërend van integrale buurt-economische projecten tot meer individuele projecten en initiatieven in de kwartaire sector. Aan de hand van een aantal voorwaarden (de projecten moeten tijdelijk en aanvullend zijn; er mag geen concurrentievervalsing en verdringing van normale arbeidsplaatsen plaatsvinden) is bekeken bij welke projecten hoeveel terugploegplaatsen mogelijk zijn.

Per project is een voorbeeld uitgewerkt, waarbij met behulp van een rekenmodel twee terugploegvarianten zijn berekend: een minimale en een maximale.

In totaal gaat het om meer dan 400 terugploegplaatsen bij concrete projecten. Rekening houdend met projecten die niet zijn bezocht, maar waar wel reële mogelijkheden zijn (gezins- en bejaardenzorg, kinderopvang, wijkgerichte dienstverlening)

komen er nog honderden arbeidsplaatsen bij. "Een reële mogelijkheid om taken uit te voeren, maatschappelijk zinvol (langdurig) werklozen aan werk te helpen met een normale rechtspositie en een impuls te geven aan buurteconomische projecten," aldus de onderzoekers.

De gemeente Amsterdam bestudeert het plan nu. In de loop van het jaar zijn definitieve voorstellen te verwachten voor de 2000 terugploegbanen in Amsterdam.

Banenplan voor de buurt kan besteld worden door f 16,- over te maken op bankrekeningnr. 986268283 (giro van de bank 15368) t.n.v. Greet Hettinga, secr. St. Buurteconomie, Hagedoornplein 16, 1031 BV Amsterdam. ■

Werkprojecten voor Surinaamse vrouwen

In de gemeente Hoorn zijn twee leer/werkprojecten van start gegaan voor Surinaamse en Antilliaanse vrouwen. Het gaat om het naai-atelier "Prodo Modo" en de kroeskapsalon "Roots".

De projecten zijn opgezet door Sinta Poema, een plaatselijke belangenvereniging van en voor Surinamers, in nauwe samenwerking met twee opbouwwerkers van de St. Netwerk.

Netwerk overkoepelt en begeleidt de verschillende leer-werkprojecten in Hoorn. Binnen de diverse projecten zijn er momenteel zo'n 110 leer/werkplaatsen. In de afgelopen drieëneenhalf jaar zijn er 265 langdurig werklozen doorgestroomd naar een reguliere opleiding of baan. De projecten worden gefinancierd door het ministerie van WVC (in het kader van het experiment "Opbouwwerk en werkgelegenheid"), het gewestelijk Arbeidsbureau, de provincie Noord-Holland, het Koningin Julianafond en de gemeente Hoorn.

Aan het kappersproject in Hoorn nemen 18 vrouwen deel, die in een periode van 2 jaar worden opgeleid tot kappersbediende. Ondanks de slechte arbeidsmarkt voor kapsters, bleek dat er behoefte is aan specialisten op het gebied van kroezend haar. De deelnemers in het naai-atelier worden opgeleid tot costumière en coupeuse van zowel moderne kleding, als traditionele Surinaamse kledij.

Informatie bij Ankie Weiland of Hennie Wink, St. Netwerk, Hoorn, Korte Achterstraat 6, 1621 GA Hoorn, tel. 02290-12587. ■

Werkverbanden

Wao-platforms

Brinkman tegen eigen rijksplan

Begin januari heeft een delegatie van het Landelijk Samenwerkingsverband van Regionale WAO-platforms besprekingen gevoerd met het ministerie van WVC over de rijksondersteuning van de samenwerkende platforms.

Dit heeft geresulteerd in de beslissing dat m.i.v. 1 januari 1987 ook de regionale platforms West-Brabant en Utrecht regulier gesubsidieerd worden. Dat houdt in dat ook zij ondersteuning krijgen t.b.v. het "basispakket" voor de aanstelling van een opbouwwerk-functionaris. Het aantal aldus geëquipeerde regionale platforms is daarmee van vijf op zeven gekomen. Zoals bekend waren de eerder erkende provinciale samenwerkingsorganen van WAO-groepen en -organisaties: Limburg, Friesland, Rotterdam en omgeving, Midden-Brabant en Gelderland.

Aan het al bijna een jaar in de "wachtkamer" zittende WAO-overleg Noord-Holland werd een (in overleg met Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, het platform en WVC overeen te komen) incidentele subsidie in het vooruitzicht gesteld door het departement. Het ontbreekt de betreffende WVC-afdelingen aan middelen om Noord-Holland nu reeds aan de basissubsidie te helpen.

In dat licht was het klemmend pleidooi van het Oost-Overijssels WAO/AAW-beraad om financiële medewerking van het departement nog weinig ontvankelijk. Oost-Overijssel is het negende, laatst toegetreden, lid van het LSV-WAO.

De subsidies voor de onderzoeksfunctie t.b.v. het Landelijk Samenwerkingsverband, alsmede de middelen voor coördinatie, samenwerking en documentatie worden niet in positieve zin bijgesteld in 1987. Dit ondanks de door de stelselherziening en de uitbreiding van het aantal participerende platforms vergrote werkdruk.

Wel zal op incidentele basis, een beperkte (uren)uitbreiding van het vrouwen ondersteuningswerk in LSV-verband mogelijk gemaakt worden.

Verontwaardiging groot

Grote verontwaardiging is er binnen het LSV-WAO over het feit dat in tegenstelling tot alle mondelinge toezeggingen en in tegenpraak tot het Rijksplan Welzijnswet '87 geen meerjaren zekerheid verstrekt werd. De ernstige bedenking tegen de WVC-subsidiepolitiek vanuit de WAO-kaders is steeds geweest dan onzekerheid en boven-

matige inspanningen voor het verwerven en het behoud van beperkte middelen immer troef waren.

Daarom ook was het Landelijk Samenwerkingsverband zo verheugd met de in maart '86 al gedane aankondiging dat (op basis van positieve resultaten) in het Rijksplan een reguliere inbedding van dit werk zou worden opgenomen.

In het aan de Tweede Kamer voorgelegde Rijksplan Welzijnswet '87 geschiedde dat ook daadwerkelijk. Desalniettemin kreeg de betreffende beleidsafdeling van de minister kennelijk geen toestemming om de inhoud van het Rijksplan te bevestigen. Het LSV-WAO heeft zich in een schrijven hierover gericht tot de Vaste Kamercommissie van Welzijn en Cultuur. ■

Herstructurering landelijke organisaties

In november is de Stuurgroep Herstructurering Landelijke Organisaties door minister Brinkman geïnstalleerd. Die herstructurering zal de komende twee jaar feitelijk z'n beslag krijgen.

Eind december heeft het bestuur van het Platform Opbouwwerk in een uitvoerig schrijven zijn standpunt uiteen gezet, gebaseerd op hetgeen in de Raad van Aangeslotenen is besloten. In het herstructureringsgebeuren wordt in feite een onderscheid gemaakt tussen de te creëren "overleg" functie en de "landelijke ondersteuningsfunctie", waarbij bij het laatste het uitgangspunt is, dat deze zo dicht mogelijk dient te worden gesitueerd bij het uitvoerend werk. In de brief aan de stuurgroep laat het Platform-bestuur weten, de bereidheid te hebben, waar het gaat om het "overleg" te participeren in een subcluster Maatschappelijke Ontwikkeling, waaraan voorts nog deelgenomen wordt door het vormings- en ontwikkelingswerk, het club- en buurthuiswerk en eventueel het maatschappelijk activeringswerk. Het dient hierbij dan te gaan om een lichte invulling van die overlegfunctie.

Ondersteuningsaanbod

Met betrekking tot de tweede taakstelling van de stuurgroep, dat wil zeggen een zo groot mogelijke samenhang te brengen in het ondersteuningsaanbod, zo dicht mogelijk bij het uitvoerend werk, staat het Platform-bestuur op het standpunt, dat vraagstellingen van werkinhoudelijke aard hierbij van doorslaggevende betekenis dienen te zijn. Het belang van een samenhangend aanbod, gerelateerd aan de samenwerkingsverbanden op verschillende terreinen waaraan het Platform ontwikkelingssteun verleent, is overwegend meer

Werkverbanden

gediend bij "coalities" met "hardere" disciplines (verkeer, bouwkunde, sociale zekerheid, enzovoorts).

Samenhangend ondersteuningsaanbod is volgens het Landelijk Platform Opbouwwerk met name gediend door het aan de hand van concrete maatschappelijke vraagstukken bepalen welke disciplines terzake van belang zijn. Bij omvangrijke, meerjaren belopende projecten (b.v. stadsvernieuwing) dient die vraag zelfs per fase gesteld te worden.

Het creëren van samenhangend ondersteuningsaanbod dient dan ook niet te worden opgelost door samenhangen op "abstractie-niveau" te creëren. Het gaat om maatwerk ten dienste van de uitvoeringspraktijk, niet om een unificatie die met name gebaseerd is op het hebben van een en dezelfde (hoofd-) subsidiënt.

Zich baserend op de Trend-onderzoeken van de afgelopen jaren stelt het Platform vast dat de feitelijke samenhangen slechts voor 30% aangetroffen worden binnen de band-breedte van de overleg-partners in het sub-cluster Maatschappelijke Ontwikkeling en voor 70% daarbuiten.

Waar het regeringsstandpunt ondersteuning gesitueerd wil zien "zo dicht mogelijk bij de uitvoering" wordt door het Platform Opbouwwerk uiteengezet dat het in feite als organisatie is voortgekomen uit decentralisatie en derhalve geen orthodoxe landelijke organisatie is. Middels de formule van samenwerkingsverbanden rond vraagstukken die een aantal lokale instellingen gemeenschappelijk heeft is het Platform het landelijk samenwerkings- en innovatiepunt van plaatselijke instellingen. Aangezien de plaatselijke instellingen ook productief in de samenwerkingsverbanden participeren, kan er geen sprake zijn van "steunverlening" op een te hoog niveau, c.q. van overname van wat de instellingen zouden kunnen doen. Iets dat overigens ook door de minimale omvang van het Platformbureau al niet zou kunnen.

Inmiddels heeft een eerste informatief gesprek met de stuurgroep plaatsgevonden. Een tweede is te verwachten in maart/april, terwijl de eerste standpuntbepaling van de stuurgroep nog voor de zomer tegemoet gezien kan worden. ■

Achterstandsgebieden

Op de vergadering van het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden van januari jl. zijn afspraken gemaakt over de te ondernemen activiteiten voor het komend jaar. Zo zal er in de maand mei een themanummer van M.O. geheel gewijd worden aan de 16 pcg-gemeenten, waarbij de nadruk zal liggen op praktijkontwikkelingen, die gekenmerkt worden door een inventieve en creatieve aanpak. Vlak na de zomer is er een congres/werkkonferentie gepland en in de maand november zal er een dag worden georganiseerd voor actieve bewonersgroepen uit pc-gebieden. Deze dag zal zoals het er nu naar uitziet worden georganiseerd in Deventer.

Ook staan er plannen op stapel voor het maken van een "eigen" pcg-krant, die een paar keer per jaar zal moeten verschijnen. Tevens wil het L.S.A. aparte brochure's vervaardigen over relevante thema's, zoals: ontwikkelingsbureau's, innovatieve arbeidsinpassingsmethoden e.d.

Voorts heeft het L.S.A. het initiatief genomen bijeenkomsten te organiseren voor ambtenaren, die betrokken zijn bij het pcg-beleid en voor (uitvoerende) medewerkers van de gewestelijke arbeidsbureaus, die zijn belast met het beleid. Tenslotte is het samenwerkingsverband bezig met het maken van een inventarisatie van de besteding van de pcg-gelden.

De eerstvolgende bijeenkomst van het L.S.A. is gepland op 27 maart a.s. en zal voor het grootste gedeelte worden gewijd aan de verhouding minderheden:meerderheid in probleem-cumulatie-gebieden.

Ongerustheid over financiering

In het november-nummer van M.O. werd bericht over de ongerustheid die ontstaan is m.b.t. de voortgang van het beleid in verband met een teruglopende financiering. Er was immers nog maar ca. 14 miljoen op de begroting van Binnenlandse Zaken opgenomen, i.p.v. de eerst toegezegde ca. 30 miljoen. Inmiddels is duidelijk geworden, dat een bedrag van 11,4 miljoen is overgeheveld naar de begroting van O&W en - hoewel het geld expliciet geoormerkt was voor basiseducatieve activiteiten in de 30 pcg-wijken - door Minister Deetman uitgegeven over een kleine 500 gemeenten in het kader van de basiseducatie. Het L.S.A. heeft, evenals de V.N.G., een beroep gedaan op de Tweede Kamer om over deze gang van zaken opheldering te vragen, met name bij Minister van Dijk, die telkenmale heeft gesteld, dat de betreffende 11,4 miljoen bestemd was voor de 30 wijken. Bij het ter perse gaan van dit nummer is er nog steeds geen duidelijkheid over deze kwestie. ■

Werkverbanden

Arbeidsherverdelingsprojecten

Werk en welzijn weer tussen wal en schip

Het Landelijk Samenwerkingsverband Werk en Welzijn staat op een kruispunt van wegen. Immers de veronderstelling dat bij de behandeling van de SoZaWe-begroting 1987 eindelijk spijkers met koppen geslagen konden worden, is niet uitgekomen. Toch was er alle aanleiding voor die aannahme. Hadden niet bij de begroting '86 alle fractie-woordvoerders zich slechts morrend neergelegd bij een door minister De Koning gepresteerde striptease? En had niet CDA-woordvoerder Weijers om een "evaluatie" van de mini-mini-variant van de SoZaWe-bewindsman gevraagd? De door het LSV-W&W in de loop van '86 aangeboden evaluatie wees uit dat de "circulaire" van De Koning inderdaad niet werkte. In het overleg dat het samenwerkingsverband had met de grootste fracties, kondigden PvdA en D'66 aan (weer) met een amendement te zullen komen, zegde de CDA-woordvoerder daten toe, en vroeg de VVD-woordvoerder zelfs om medewerking bij het opstellen van een ontwerp-amendement. Tenslotte zouden de fracties met elkaar nog enig afstemmingswerk verrichten. Kortom, de zaak leek eindelijk in positieve zin beklonken. Helaas, toen het uur der waarheid daar was, bleek de VVD-woordvoerder in het ziekenhuis beland, stak het CDA geen hand uit, en werd het PvdA-D'66 amendement afgestemd.

De aldus ten tweede male gedemonstreerde onmacht van de Kamer roept wrevel op, te meer waar via de SoZaWe/WVC-evaluatie, een afzonderlijke hoorzitting over Werk en Welzijn, UCV's en Mondelinge Overleggen, middels uitgewerkte voorstellen met brede maatschappelijke steun, en tenslotte gegeven de gebleken doodlopende weg die de minister vorig jaar geboden had de Tweede Kamer inmiddels voor open doel kon scoren.

Een en ander is te meer ernstig waar een overeenkomstigeffektief en goedkoop instrument om én laaggeschoolde langdurig werklozen aan werk te helpen én tegelijkertijd andere maatschappelijke vraagstukken te tacklen in geen velden of wegen te bespeuren is.

In alle ernst begint de geloofwaardigheid van de "inspanningen" van Regering en Kamer op dit front er niet groter op te worden. Of om het te formuleren in de termen die de voorzitter van de SER, Th. Quené, onlangs gebruikte: "Niet alleen beginseluitspraken zijn nodig, maar ook concrete beleidsintenties...". Hij wees er ook weer eens op dat groei alleen voor het terug-

dringen van de werkloosheid onvoldoende is en dat "...herverdeling van werk langs een veelheid van wegen moet worden voortgezet".

Het Landelijk Samenwerkingsverband Werk en Welzijn zal binnenkort bijeenkomen om zich te beraden op de nu ontstane situatie. In Gouda blijkt de belangstelling, ook bij het bedrijfsleven aanwezig, maar lijkt budgettair weinig meer mogelijk dan een mini-mini-variant (zie ook onderstaand artikel). Het Friese Werk en Welzijn heeft, uit begrijpelijke boosheid, aan de Kamer en andere betrokkenen laten weten voorlopig al haar activiteiten te staken. Vorig jaar schreef de parlementair redacteur van enkele noordelijke dagbladen over Werk en Welzijn nog: "Goede ideeën overleven de politiek wel". Dat is ook zo, maar voor de realisatie van een goed idee is politieke daadkracht af en toe onontbeerlijk.

Wil van de Leur.

N.B.

Minister-president Lubbers noemde op een onlangs gehouden partijraad van het CDA een gedifferentieerd aantal plannen en programma's nodig om de werkloosheid te verminderen. En stelde in dat kader: "Wie zo'n plan tegenhoudt maakt zich verantwoordelijk voor de ontredde van morgen". (NRC 2-2-1987)

Werk en Welzijn in Gouda

Bedrijfsleven postief

Toen de werkloosheid in de jaren '70 omhoog schoot ontstond bij werkgevers en bij werknemers de bereidheid om "iets" te doen. Werknemers wilden loon inleveren om via arbeidstijdverkorting anderen een kans te geven. En werkgevers werkten mee aan de ontwikkeling van allerlei plannetjes om met name de jeugdwerkloosheid te bestrijden.

In Leeuwarden werd met vereende krachten "Werk en Welzijn" ontwikkeld, waarbij werkenden met een inkomen tot modaal de kans kregen met behoud van salaris zich voor de gemeenschap in te zetten. De in de bedrijven opvallende arbeidstijd werd bezet door een voormalig (langdurig) werkloze, die een normaal (CAO-)loon ontving, betaald door het Ministerie van SoZaWe. Goed ter bestrijding van de werkloosheid, goed voor het maatschappelijk welzijn, goed voor de werknemer, die "vast" zat in zijn of haar werk.

Werkverbanden

Goed én niet duur, zo luidde de conclusie van een in opdracht van minister De Koning in 1984 uitgevoerd evaluatie-onderzoek. Dankzij de "inverdieneffecten", met name het gevolg van bespaarde uitkeringen, kostte een full-time arbeidsplaats nog geen f 4.000,- per jaar!

Na deze positieve evaluatie diende het Landelijk Samenwerkingsverband van plaatselijke initiatieven Werk en Welzijn bij het ministerie een aanvraag in voor voortzetting en uitbreiding van projecten "Werk en Welzijn".

De minister reageerde in eerste instantie volledig negatief. Werk en Welzijn functioneert dankzij 100% loonkosten-subsidie van het ministerie, zo stelde hij, en daar geeft het kabinet een lage prioriteit aan. In elk geval lager dan aan scholingsactiviteiten of stimuleringsubsidies.

Van inverdieneffecten wilde hij niet horen. Na stevige druk vanuit de Tweede Kamer stemde hij er uiteindelijk mee in dat de arbeidsbureaus de loonkosten van de "vervangers" zouden gaan betalen tot op het niveau van bruto minimum loon inclusief werkgeverslasten (f 32.000,-). De arbeidsbureaus konden hiertoe beschikken over de beschikbare gelden voor Bijzondere Regionale Projecten. Het verschil tussen bruto minimum en het bij de betrokken werkgever geldende CAO-loon moest lokaal worden bijgepast, evenals de plaatselijke organisatiekosten.

De meeste plaatselijke initiatieven zagen geen heil in deze constructie van decentrale financiering. Ook al omdat die Bijzondere Regionale Project-budgetten zeer beperkt en primair voor andere doelen waren.

Goudse mini-variant

In Gouda werd anders besloten: op voorstel van het GAB sprak men af dat de haalbaarheid van Werk en Welzijn bezien zou worden, waarbij met name gelet zou worden op de bereidheid van werkgevers om aan de Werk en Welzijn-constructie mee te werken. Met name de directeur van het GAB sprak zijn twijfels uit over de haalbaarheid. Gouda is Leeuwarden niet, zo stelde hij terecht, maar bovenal: de tijden zijn veranderd. Veel werkgevers vinden dat ze nu wel genoeg doen aan de werkloosheidsbestrijding, zo luidde zijn veronderstelling.

Op 1 september 1986 toog onderzoekster Pietermel Ritsema aan de slag. Een aantal Goudse bedrijven werd geselecteerd op omvang (meer dan 100 werknemers), aard van de werkzaamheden (routinematig, laag geschoold werk) en sociaal beleid.

Volstrekt negatieve reacties ontbraken, anders dan verwacht. Van de negen bedrijven waarmee uiteindelijk uitvoerig is gesproken hebben tot nu toe twee defini-

tief nee gezegd, terwijl twee nog geen standpunt hebben ingenomen. Drie zijn bereid tot medewerking, waaronder de gemeente Gouda. De resterende twee tenslotte willen in principe wel meewerken, maar geven daarbij de voorkeur aan full-time uitwisselingen.

Voor de onderzoeksbegeleiding functioneerde een werkgroep, waarin zitting hadden de Kamer van Koophandel, het Westelijk Arbeidsbureau, het FNV, het CNV, de gemeente Gouda en de Federatie Ondersteuning Welzijnswerk. Deze groep stelde vooraf dat het project als haalbaar moet worden beschouwd als vijf arbeidsplaatsen vrij zouden kunnen komen. Deze vrij lage minimum-grens werd mede bepaald door de verwachting dat meer plaatsen door het GAB onmogelijk gefinancierd zouden kunnen worden. Vijf arbeidsplaatsen op een minimum loon basis betekent voor het GAB altijd nog f 160.000,- op jaarbasis.

Hoewel de begeleidingsgroep deze conclusie nog moet onderschrijven kan worden gesteld, dat vanuit dit "arbeidsplaatsen-criterium" het project haalbaar is. Zeker, als men wat dieper ingaat op de verwachte medewerking van de gemeente.

Gemeente enthousiast

Tijdens het onderzoek is, vooruitlopende op een positief resultaat, gezocht naar financieringsmogelijkheden.

Eind december deelde de directeur van het GAB mee "in principe" geld voor vijf arbeidsplaatsen in '87 en '88 op het bruto minimum niveau beschikbaar te hebben.

Inmiddels was duidelijk geworden dat de gemeente Gouda geen geld beschikbaar kan stellen voor de organisatiekosten in '87 en '88. Gouda is artikel 12-gemeente en moet de komende paar jaar nogal wat arbeidsplaatsen inleveren. Wel kan Gouda, als gevolg van het experiment met de ooit ontwikkelde Kaderwet Specifiek Welzijn gebruik maken van artikel 36 WWV-nieuwe stijl. Op basis van dit artikel kan de gemeente bij het ministerie van SoZaWe geld vragen voor activiteiten, gericht op herintreding in het arbeidsproces.

Op 21 januari j.l. behandelde de WWV-commissie de aanvraag. Een meerderheid verklaarde zich voorstander, maar de vertegenwoordiger van het Rijksconsulentschap verzette zich uit alle macht. Hij toonde zich een trouw dienaar van zijn "baas", minister De Koning, door zelfs te verklaren dat Werk en Welzijn, in een tijd waarin de collectieve voorzieningen moeten worden teruggedrongen, een onzinnig project is. Na de WWV-commissie volgt het College van B & W en daarna het ministerie, althans als het College dit aandurft. Dat is nog

Werkverbanden

maar de vraag, ook al heeft het GAB in principe ongeveer f 250.000,- klaar liggen. In uiterste nood is het College van B & W nu gevraagd de organisatiekosten in elk geval in 1987 "voor te financieren", lopende de artikel 36 WWV-procedure.

Ondertussen heeft de directeur van de gemeentelijke personeelsdienst enthousiast gereageerd op het project, zo enthousiast dat hij zich in wil zetten om alle vijf arbeidsplaatsen bij de gemeente te realiseren en het verschil tussen minimum-loon en ambtelijke inschaling bij te passen uit de nog beschikbare herbezettingsmiddelen.

Zijn enthousiasme kan ongetwijfeld deels verklaard worden uit een sociale "grondhouding", maar daarnaast speelt waarschijnlijk ook het belang van het ambtelijke apparaat een terechte rol. Hij speelt namelijk met de gedachte om Werk en Welzijn als een "pre-Vut/pensioenerings-instrument" te gaan gebruiken. Naast mensen die over één à anderhalf jaar met de VUT/pensioen gaan wordt een langdurig werkloze herintreed(st)er geplaatst. Laatstgenoemde heeft dan die tijd om zich in te werken en zondig verder te bekwamen en kan daarmee definitief de arbeidsplaats op fulltime basis overnemen. Een interessante gedachte.

Zonder meer positief is de reële mogelijkheid op een vaste aanstelling op termijn. Ook positief is dat de werkgever zich vrij zeker kan stellen van goed ingewerkt/geschoold personeel. Is het in dat geval te veel gevraagd om de werkgever het verschil tussen de loonkosten-subsidie en het CAO-loon te laten betalen?

Naast deze positieve aspecten enkele vragen: Is het welzijnswerk hiermee gebaat of moet in deze constructie het welzijn ietwat beperkter worden gedefinieerd tot het welzijn van de (voormalig) werkloze en van de toekomstig VUT-pensioengerechtigde? En moet er een minimum aantal uren voor de "inwerk-arbeidscontracten" worden vastgesteld (bij bijvoorbeeld 50% van de geldende arbeidstijd)?

Hoe het ook zij: wil Werk en Welzijn in welke vorm dan ook, echt een instrument worden in het arbeidsvoorzieningsbeleid, dan zal de loonkostensubsidie moeten komen van het niveau waar van het instrument geprofiteerd wordt. En dat is in de eerste plaats het ministerie van J. de Koning.

Kees Knol

Inlichtingen over Werk en Welzijn Gouda: postbus 162, 2800 AD Gouda ■

Ontwikkelingsproject voor 0-4 jarigen

Bij het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen in het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid is tot nu toe nog maar weinig aandacht besteed aan de voorschoolse periode. Niet zo verwonderlijk, omdat de reikwijdte van dit beleid in eerste instantie wordt aangegeven door de sector onderwijs. Bekend is echter dat hele groepen kinderen in achtergestelde wijken al met achterstanden op school komen.

In de Haagse stadsvernieuwingswijk Laakkwartier-Noord, die is aangewezen als onderwijsvoorrangsgebied, is nu een project gestart dat zich richt op de ontwikkeling van een 0-4 jarigen-beleid.

Aan dit project "Communicatie" nemen acht uitvoerende instellingen deel: het opbouwwerk, het peuterwerk in 2 buurthuizen, een speel-o-theek/kinderdagverblijf, het algemeen maatschappelijk werk, de bibliotheek en het Haagse Centrum voor Kunstzinnige Vorming.

Het belang van de voorschoolse leeftijd

De laatste jaren is door ontwikkelingspsychologen, vooral in de gezondheidszorg, de aandacht gevestigd op het belang van de zgn. vroegtijdige onderkenning (v.t.o.): wanneer je bij kinderen zo vroeg mogelijk "afwijkingen op het normale patroon" kunt herkennen, kun je preventief reageren en zo ontwikkelingsachterstanden vermijden. Ook in het peuterwerk en kindercentra wordt het belang hiervan ingezien en zijn er programma's ontwikkeld, gericht op het stimuleren van vaardigheden van 0-4 jarigen.

Wil deze benadering vruchten afwerpen, dan is er evenwel méér nodig in de buurt, zo luidt het uitgangspunt bij het project Communicatie. Naast het toepassen van goede programma's, zul je in een samenwerking van buurtorganisaties en bewoners het sociaal-culturele klimaat in de buurt moeten veranderen: geen apathie, maar perspectieven voor kinderen én ouders.

Het project heeft tot doel:

- ouders/verzorgers te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun kind in een multiculturele samenleving
- de invloed van werkvormen te beschrijven die tot doel hebben de ontwikkeling van kinderen uit verschillende etnische groepen te stimuleren
- het ontwikkelen van een wijkgericht 0-4 jarigen-beleid in aansluiting op algemeen onderwijsvoorrangsbeleid.

Het is de bedoeling dat de ervaringen die worden opgedaan in het project overdraagbaar worden gemaakt aan werkers uit an-

Werkverbanden

dere onderwijsvoorrangsgebieden. Daarbij gaat het o.a. om:

- de strategieën en werkwijzen bij het organiseren van ouders
- de methodieken die worden gehanteerd bij het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen uit de Nederlandse en niet-Nederlandse culturen
- de resultaten van de samenwerking van de instellingen als bijdrage aan het verbeteren van ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen uit zgn. achterstandsgebieden.

Het project is geïnitieerd door de landelijke ontwikkelingsstructuur t.b.v. welzijnswerk in onderwijsvoorrangsgebieden (LOWO). De instellingen die meedoen aan het project hebben per uitvoerend werker een dagdeel in de week beschikbaar gekregen (subsidie ministerie O&W, afd. OVB) om de extra inspanningen mogelijk te maken. Ten behoeve van een analyse is de expertise ingehuurd van de Stichting Research voor Beleid te Leiden.

Meer informatie bij Piet Dijkhuis of Connie Schijf (LOWO), Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, tel. 070-521354. ■

Sterkte-zwakke analyse voor opbouwwerkers

Het Platform Opbouwwerk heeft een informatiebrochure beschikbaar over de mogelijkheden van een sterkte/zwakke analyse voor opbouwwerkers en opbouwwerkteams. Het Bureau General Consultants Agency B.V. heeft een bestaand sterkte/zwakke profiel voor ondernemers aangepast aan het beroepsprofiel van opbouwwerkers. Een dergelijke analyse kan materiaal opleveren voor:

- de optimale inzet van beperkte menskracht
- zicht op lacunes in de operationele ploeg
- het beantwoorden van de vraag welke werkzaamheden/projecten, of fasen daarin, met meer of minder kans op succes kunnen worden aangepakt
- te verwerven kwaliteiten (bij inhuren expertise, toekomstige vacatures en bijscholing personeel).

De sterkte-zwakke analyse betreft een nieuw, naar verhouding tot andere instrumenten weinig tijdrovend en kostbaar, instrument ter versterking van de beleidsvoering van lokale en regionale opbouwwerkinstellingen.

De uitgebreide informatiebrochure kan worden aangevraagd bij het Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354. ■

Toegankelijkheid regionale omroep voor bewonersorganisaties

Het Landelijk Platform Opbouwwerk is momenteel bezig met een onderzoek naar de toegankelijkheid van de regionale omroep voor bewonersorganisaties. Het gaat hierbij om de volgende regionale omroepen: Radio Fryslân, Radio Noord, Radio Oost, Radio Gelderland, Radio Stad Amsterdam, Radio Rijnmond, Omroep Brabant, Regionale omroep Zuid.

De regionale omroep (Zuid-Holland) West is niet bij het onderzoek betrokken daar deze omroep tijdens de loop van het onderzoek (en wel op 1-1-87) is gaan uitzenden.

Regionale omroep kan naast de krant een goed medium zijn voor het doorspelen van informatie en het beïnvloeden van politici en/of beleidsmakers op lokaal/regionaal niveau. Althans dat is de indruk. Er bestaat echter nauwelijks inzicht in het gebruik van regionale omroep door bewonersorganisaties. Om die reden is bovengenoemd onderzoek gestart.

Het onderzoek valt in twee delen uiteen. Allereerst werden de omroepen benaderd met een vragenlijst. Doel daarvan is meer inzicht te krijgen in het bedrijf regionale omroep, zoals opbouw van de organisatie, programmabeleid, het tot stand komen van programma's en de relatie met bewonersorganisaties.

Daarnaast wordt, met behulp van plaatselijke opbouwwerkinstellingen een groot aantal bewonersorganisaties geënquêteerd in de verschillende omroepregio's. Aan hen worden o.a. de volgende vragen voorgelegd:

- wordt de regionale omroep regelmatig gebruikt door bewonersorganisaties, zo ja op welke wijze en is dat naar tevredenheid?
- is de regionale omroep in de ogen van bewonersorganisaties goed bereikbaar?
- heeft het gebruik van regionale omroepen in de ogen van bewonersorganisaties een positieve invloed op bekendheid en invloed van de organisaties?
- zijn bewonersorganisaties van plan meer gebruik te gaan maken van regionale omroep?

Het onderzoek wordt omstreeks eind maart afgerond.

Informatie bij Chris Veldhuijsen, Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354. ■

Onderzoek en studie

Opbouwwerk en prostitutie:

De moraal van de burgerlijke tolerantie

Vrij regelmatig komen we in allerlei krantenartikelen berichten tegen over bewonersprotesten i.v.m. prostitutie. Zoals bijvoorbeeld een artikel over een ontruiming van een kraakpand in de Gerard Doustraat in de Amsterdamse Pijp. Het pand was gekraakt door buurtbewoners "uit protest tegen de steeds verdere uitbreiding van de prostitutie en andere sexbedrijven in de wijk". (Volkskrant d.d. 5 september 1986). Dit is een van de vele voorbeelden waar buurtbewoners zich al dan niet georganiseerd te weer stellen tegen prostitutie. In veel gevallen zijn opbouwwerkers op een of andere manier bij deze bewonersactie betrokken. In het onlangs verschenen onderzoeksrapport "Opbouwwerk en prostitutie" wordt de rol van het opbouwwerk rondom prostitutieproblemen nader onder de loep genomen.

Problemen in buurten i.v.m. prostitutie zijn er al lang. De laatste 15 tot 20 jaar lijkt het echter erger geworden te zijn. Voor een deel ligt de oorzaak hiervan in het feit dat prostitutie een veel bedrijfsmatiger karakter heeft gekregen; het is een omvangrijke bedrijfstak geworden die zich veel nadrukkelijker is gaan manifesteren. Met deze groei zijn ook de belangen steeds groter geworden; de jaarlijkse omzet wordt geschat op enige honderden miljoenen gulden.

Daarnaast is er met de toenemende harddrug-problematiek ook een categorie prostituees bij gekomen in de laatste decennia: de heroïne-prostituees. Hierbij gaat het om vrouwen die zich prostitueren om het geld voor de aankoop van heroïne (of andere hard-drugs) bij elkaar te krijgen. Deze vorm van prostitutie is met name in de zogenaamde gedoogzones in de grote steden terug te vinden. Hier kunnen vrouwen hun "beroep" uitoefenen, zonder dat ze door de politie worden opgepakt.

Wie op zoek gaat naar schriftelijk materiaal (artikelen, onderzoeken, beschrijvingen) over de rol van het opbouwwerk bij prostitutieproblemen in buurten is snel klaar. Dergelijk materiaal bestaat namelijk niet. Een uitzondering is misschien het onderzoek van Luc Overman uit 1982: "Prostitutie in woonbuurten". In dat onderzoek wordt de rol van het opbouwwerk echter maar marginaal behandeld.

In het onderzoek "Opbouwwerk en prostitutie" hebben we ons geconcentreerd op de vier grote steden: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Veel aandacht

is daarbij besteed aan de situaties binnen de buurten en de samenlevingsprocessen die zich daar rondom de prostitutie voordeden. Ook was er ruime aandacht voor het overheidsbeleid. In dit artikel zullen we daar echter niet op ingaan.

Belangentegenstellingen

In het onderzoek werden conflicten gedefinieerd als belangentegenstellingen en belangenstrijd met als inzet het gebruik van en/of het beschikkingsrecht over de (schaarse) ruimte in de buurt.

De ene groep (de bewoners) ontzegt de andere groep (de prostituees en/of de exploitanten) de toegang tot of het (te intensief) gebruik van de ruimte in de buurt; het woonbelang versus het werkbelang.

De buurten uit het onderzoek blijken veelal te liggen tegen het centrum van de stad en hebben vaak een groot aantal andere problemen: sloop, speculatie, hoge mobiliteit van de bevolking, hoog percentage uitkeringsgerechtigden, werklozen etc. Een gevolg daarvan is dat dit soort buurten vaak geen duidelijke bestemming heeft. Dikwijls zijn buurtacties gericht op het duidelijk krijgen van of het behoud van een bepaalde bestemming. In die zin is de strijd rondom de prostitutie ook een strijd rondom de bestemming van de buurt.

In de ene buurt gaat het daarbij om het weren van prostitutie uit de buurt, terwijl het in de andere buurt meer gaat om het binnen de perken houden van de prostitutie. In het laatste geval is er sprake van een zekere acceptatie onder voorwaarde dat de prostitutie past binnen de buurt; kleinschalig en beperkt. Het in de inleiding aangehaalde citaat duidt daar ook op.

De hier genoemde situatie betreft raamprostitutie. Voor de straatprostitutie klopt het verhaal niet; deze vorm van prostitutie blijkt meestal niet geaccepteerd of getolereerd te worden. De inzet van bewoners is dan ook het weren of verwijderen van de straatprostitutie uit hun buurt.

In de belangenstrijd die ontstaat blijkt dat bewoners zich zelden rechtstreeks richten tot hun directe opposenten: de exploitanten en/of prostituees. Meestal wordt de gemeente benaderd. Daarin speelt zeker mee dat een rechtstreekse confrontatie met de prostitutiewereld erg bedreigend is. Allerlei voorbeelden ondersteunen dit. De reden waarom de gemeente wordt benaderd kan daarnaast nog tweemaal zijn.

De gemeente wordt gezien als directe veroorzaker van problemen. Dit is vaak het geval bij straatprostitutie; er waren geen prostituees en de gemeente stelt een gedoogzone in. De buurt voelt zich "opgezaald" met de straatprostitutie. Voorbeelden hiervan zijn de G.J. de Jonghweg in Rotterdam en de Europalaan in Utrecht.

In het tweede geval hebben we te maken

Onderzoek en studie

met een bepaalde opvatting m.b.t. de overheid als "verzorger". De staat – in dit geval de gemeentelijke overheid – wordt gezien als een verzorgende instantie, verantwoordelijk voor het welzijn van zijn burgers. De gemeente wordt als verantwoordelijke voor het "algemeen belang" aangesproken op haar beleidstaken.

In de belangenstrategie van bewoners valt nog een aantal andere zaken op. Problemen worden door bewoners vertaald in termen van overlast; dit duidt op het feit dat er voor wat betreft de bewoners een grens is overschreden.

Verder wordt het begrip in zekere zin ook strategisch gebruikt in de richting van de gemeente, het geeft aan dat de kans bestaat dat er sociale onrust kan ontstaan of aanwezig is. Het blijkt ook een begrip te zijn dat door beleidskaders vrij snel wordt opgepikt. Verder blijkt dat hoe openlijker de vorm van prostitutie, die meestal ook het minst in aanzien staat, hoe heftiger en feller de bewoners(re)acties. Acties rondom straatprostitutie zijn vaak feller en emotioneler dan die rondom de raamprostitutie. Het feit dat de straatprostitutie i.t.t. de raamprostitutie nauwelijks georganiseerd is en er minder dreiging van uit gaat, zal hieraan niet vreemd zijn.

Funcities opbouwwerk

Dit alles brengt ons tot de rol van de opbouwwerker die als professional in buurten vaak betrokken is bij de ondersteuning van de georganiseerde belangenstrijd van bewoners.

In het onderzoek hebben we gelet op het opbouwwerk in zijn algemeenheid alsook specifiek t.a.v. de belangenstrijd van bewoners i.v.m. prostitutie. De opbouwwerkers die we in het onderzoek betrokken, erkennen dat zij een plaats innemen tussen bewoners en overheid. Daarbinnen vervullen zij volgens eigen zeggen een aantal functies. Enerzijds geven ze aan een rol te vervullen in de ondersteuning van bewoners en hun belangen, terwijl gelijktijdig wordt erkend dat men ook een aantal taken en functies vervult voor de subsidiërende overheid.

Uit de vraaggesprekken met de opbouwwerkers kwamen een viertal functies naar voren.

Allereerst de *signaleringsfunctie*: signalen uit de buurt oppikken en doorleiden naar de overheid en/of andere instanties.

De tweede functie hangt hier nauw mee samen; het betreft de *vertaalfunctie*. Het opbouwwerk brengt wensen en behoeften van bewoners over naar de overheid, het politiek en ambtelijk systeem. Omgekeerd werkt deze functie ook; voornemens en ideeën van de overheid worden vertaald in voor bewoners begrijpelijke taal.

De *bufferfunctie* is de derde; hierbij gaat het om het afremmen en kanaliseren van sociale onrust binnen de buurt zodat er geen escalatie en verdere sociale onrust ontstaat.

De vierde functie hangt samen met het feit dat het opbouwwerk een vrij *continue factor* is binnen de buurt. Buurtgroepen kunnen qua samenstelling door de loop van de tijd nogal eens veranderen. Voor de overheid die t.a.v. een bepaalde buurt een beleid wil voeren, betekent dit dat zij nogal eens andere gesprekspartners aan tafel heeft. Is binnen zo'n buurt een opbouwwerker aangesteld dan betekent dit vaak toch een vorm van continuïteit. De overheid schakelt opbouwwerkers dan ook vaak in bij de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Daar komt nog bij dat de opbouwwerker over het algemeen vrij goed op de hoogte is van ontwikkelingen in en aangaande de buurt, hij heeft een vrij breed overzicht.

Wie vraagt naar de taakstelling van een opbouwwerker krijgt een breed scala van taken en activiteiten voorgeschoteld.

Een ding hebben al deze taakstellingen gemeen, nl. het feit dat bewoners en hun belangen uitgangspunt vormen voor het handelen. In praktijk blijkt echter dat "het samen opkomen voor belangen" zeer verschillend gestalte krijgt. Bij de een ligt het accent op de structurele ontwikkeling van de buurt op langere termijn terwijl bij de ander het accent wordt gelegd op het leerproces bij bewoners.

In het algemeen blijkt dat opbouwwerkers samen met bewoners proberen te werken aan het realiseren van voorzieningen waarbij gedacht kan worden aan een eigen organisatie met eigen faciliteiten. Daarnaast neemt het werken aan veranderingen van de situatie en omstandigheden in de buurt een belangrijke plaats in.

Tegenwicht

Problemen rondom prostitutie zijn daar een voorbeeld van. Het handelen van opbouwwerkers t.a.v. prostitutieproblemen vertoont een aantal opvallendheden. Zodra er zich problemen rondom prostitutie voordeden werden opbouwwerkers heel voorzichtig; men was op zijn hoede dat de felle en vaak emotionele reacties van bewoners niet uit de hand zouden lopen. Onrust mocht niet escaleren in bijvoorbeeld een heksenjacht op prostituees.

Vanuit de positie die opbouwwerkers hebben, werd geprobeerd tegenwicht te bieden aan die (re)acties. Dit gebeurde op allerlei manieren; discussies met bewoners aangaan, attenderen op waar ze mee bezig zijn, grenzen aangeven die, indien ze overschreden worden, leiden tot het opstappen van de opbouwwerker. Met name dit laatste is een zwaar middel. Op dat moment

Onderzoek en studie

ontstaat er nl. een openlijk conflict tussen opbouwwerker en bewoners. Dit soort reacties van opbouwwerkers roept een aantal vragen op. Wat er in feite gebeurde was dat opbouwwerkers reageerden op een manier die inging tegen de werkprincipes die ze zeiden te hebben. Daarbij werden de volgende werkprincipes genoemd:

1. zowel opbouwwerker als bewoners dienen te werken vanuit een achterban; geïsoleerde acties en activiteiten mogen niet plaatsvinden
2. veranderingen en verbeteringen in de buurt mogen niet ten koste van anderen in de buurt bewerkstelligd worden
3. als opbouwwerker werk je niet voor individuele bewoners maar voor groepen bewoners
4. over grote zaken die de hele straat/buurt aangaan moet iedereen goed geïnformeerd zijn en de kans hebben er over mee te kunnen praten en/of beslissen
5. bewoners bepalen (binnen een aantal grenzen) wat er moet gebeuren.

In de praktijk blijkt dat niet alle principes in gelijke mate door opbouwwerkers worden gehanteerd. Ook blijken op alle werkprincipes uitzonderingen te worden gemaakt.

Tegenspel aan bewoners

Waarom bieden opbouwwerkers soms zo zwaar tegenspel aan bewoners, met de kans op een conflict?

Sommige opbouwwerkers zijn van mening dat je ook rekening moet houden met de belangen van de prostituees. Ze vinden dat in dit geval het niet alleen de bewoners zijn die bepalen wat er gebeurt. De oplossingen voor bewoners mogen niet (helemaal) ten koste gaan van de prostituees. Opbouwwerkers zijn daarbij van mening dat het opbouwwerk ook een taak heeft bij het behartigen van de belangen van een andere achtergestelde groep: de prostituees. Het al eerder genoemde hanteerbaar en controleerbaar houden van (re)acties blijkt als noodzakelijk te worden beschouwd, omdat niemand gebaat is bij een uit de hand gelopen situatie.

Voor anderen speelt mee dat ze vinden dat bewoners niet alleen bezig kunnen zijn met het afwijzen van zaken maar dat ze ook moeten nadenken over mogelijke oplossingen.

Sommige opbouwwerkers geven aan dat zij geen al te grote rol willen spelen m.b.t. de prostitutie omdat zij bang zijn voor (re)acties van de prostitutiewereld en dan m.n. de exploitanten. Een aantal opbouwwerkers verklaarden bedreigd te zijn.

Een laatste verklaring waarom opbouwwerkers zo zwaar tegenspel bieden ligt in het feit dat opbouwwerkers vinden dat zij ook

t.a.v. de overheid een taak hebben. Voor hen bestaat die taak uit het inkaderen van bewoners(re)acties op een zodanige wijze dat de overheid er ook iets mee kan. Concluderend kan je stellen dat de rol van het opbouwwerk m.b.t. prostitutie-problemen in buurten niet afwijkt van die welke wordt vervuld t.a.v. andere problemen in de buurt. Wat o.i. wel afwijkt is de manier van reageren op bewoners(re)acties.

Opbouwwerkers richten zich op bewonersbelangen waarbij zij proberen vooroordelen te scheiden van reële argumenten. Dit betekent dat opbouwwerkers aan morele argumenten geen of weinig aandacht schenken.

Problemen rondom prostitutie in woonbuurten blijken voor opbouwwerkers geen specifiek soort problemen te zijn; men houdt zich dus bezig met een belangenstrijd tegen een overlast gevend bedrijf.

De opbouwwerker tussen "straat en staat"

De positie van het opbouwwerk tussen enerzijds bewoners en anderzijds de overheid wordt door H. Bezemer in zijn Interbellum-theorie nader geanalyseerd. (*"Samenlevingsopbouw binnen stadsstudies. Een discussiestuk"*. Interne publicatie Vakgroep Andragologie Utrecht 1985.)

Uitgangspunt in deze theorie is dat bewoners en overheid bepaalde strategieën naar elkaar toe ondernemen; bewoners stellen zich op als belangenorganisatie en de overheid reageert op bewoners door haar beleid. Het beleid blijkt echter vaak achter te lopen want behalve met bewonersbelangen moet de overheid met nog andere belangen rekening houden.

Tussen het oude beleid wat niet meer voldoet en het nieuwe nog te ontwikkelen beleid ontstaat een zogenaamd interbellum. In dat interbellum wordt het opbouwwerk ingezet. Het handelen van een opbouwwerker moet zowel een antwoord geven op de strategie van bewoners als op de strategie van de overheid. Dit betekent dat het opbouwwerk aansluiting zoekt bij bewoners terwijl het ook een beleidsvoorbereider voor de overheid is.

Bezemer noemt 5 taken voor het opbouwwerk als beleidsvoorbereider:

1. bewoners helpen bij het oplossen van het door hen gesignaleerde probleem
2. de benadeelden moeten zowel tot gesprekspartners getransformeerd worden als in de planningskaders worden opgenomen
3. experimenteren met nieuwe beleidsoplossingen
4. de strategie van de benadeelden moet ten dele geneutraliseerd worden; geen verdere schade aan de status quo op andere probleemgebieden aanbrengen

Onderzoek en studie

5. duidelijkheid verschaffen de mate waarin de benadeelden compromissen willen sluiten.

In het onderzoek naar de rol van het opbouwwerk m.b.t. het prostitutieprobleem blijken al deze taken aan de orde te komen in het handelen. In sommige situaties komen deze taken duidelijker naar voren dan in andere, met name daar waar prostitutie in de buurt een nieuw verschijnsel is, is dit het geval.

De belangrijkste conclusie t.a.v. het handelen is, dat het opbouwwerk weliswaar expliciet kiest voor bewoners en hun belangen, waarbij waarden en normen rondom prostitutie een ondergeschikte rol spelen. Maar aan de manier waarop bewoners actie voeren stellen opbouwwerkers echter wel duidelijk grenzen. De acties mogen bijvoorbeeld niet ontaarden in een heksenjacht op prostituees.

Met andere woorden t.a.v. de middelen stellen opbouwwerkers wel normen: de moraal van van de burgerlijke tolerantie.

Peter Slaats

Het onderzoeksrapport "Opbouwwerk en Prostitutie" is te bestellen via overmaking van f 19.50 op giro 4363858 van Projektgroep Opbouwwerk en Prostitutie, Floris Heermalestraat 8, 3541 VW Utrecht. ■

Informatie

Het opzetten van buurtprojecten door vrouwen

Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland (WOZH) en vrouwenscholingscentrum BOUW hebben een handleiding geschreven bij de eerder door hen ontwikkelde cursus Vrouwen in de buurt tegen de crisis. In deze cursus, die inmiddels met succes in 3 steden in Zuid-Holland is gegeven, staat de vraag centraal welke initiatieven het buurtwerk kan ondernemen op het gebied van werk en inkomen voor en met vrouwen uit de laagste inkomengroepen. Te denken valt in dit verband o.a. aan cursussen, banen en beroepsoriëntatie in de buurt, kledingbeurzen, goedkope kinderopvangmogelijkheden en het organiseren van thuiswerksters rond hun inkomenspositie.

De handleiding is geschreven om welzijnswerksters in staat te stellen zelf (delen van de) cursus te geven, maar is ook bruikbaar bij het opzetten van een project.

Het eerste deel geeft informatie over de cursus. In het tweede deel worden de vijf bijeenkomsten van de cursus beschreven, waarbij uitgebreid wordt ingegaan op de gebruikte methodieken, zoals onderzoek, stappenplan, projectpresentatie en informatiemarkt. In de handleiding is ook een themagerichte adressen- en boekenlijst opgenomen. Verder is er een aparte leesmap met achtergrond informatie beschikbaar. De handleiding kost f 18,-, de leesmap f 13,50 (incl. porto).

Om uitvoering van de cursus in diverse plaatsen mogelijk te maken, zijn beide instellingen van plan om ondersteuningsinstellingen voor sociaal cultureel werk, opbouwwerk en vrouwenwerk te vragen om (delen van) de cursus in hun regio te geven. Bovendien worden regionale bijeenkomsten georganiseerd voor vrouwen die plannen hebben om activiteiten in buurten te starten.

Waar behoefte is aan uitwisseling van ervaringen en informatie, zal ondersteuning worden geboden bij het ontwikkelen van netwerken.

Vrouwenscholingscentrum BOUW kan advies geven aan buurtwerksters uit het hele land. Vrouwen uit Zuid-Holland kunnen contact opnemen met het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland.

Informatie en/of bestelling van de publicaties bij WOZH, Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443 of bij St. BOUW, Koningslaan 11, 3583 GC Utrecht, tel. 030-522238. ■

Informatie

Automatiseringswijzer

Als bijlage bij het themanummer van Mededelingen Opbouwwerk over Automatisering (december 1986) is een automatiseringswijzer verschenen, die inmiddels door enkele instellingen al is gebruikt als hulpmiddel bij het geven van introductiecur-sussen.

Degenen die de wijzer ook voor dit - of een ander - doel willen gebruiken, kunnen losse nummers bestellen voor de prijs van f 4,50 per ex. (bij 10 of meer ex. f 3,50).

Bestellingen bij administratie M.O., Prins Mauritslaan 26, 2582 LS, Den Haag, tel. 070-521354.

Twee nieuwe bladen in de sociale sector

Twee nieuwe bladen in de sociale sector hebben onlangs het licht gezien.

Het eerste, Andersom - opiniemaandblad voor andragogen, kwam in december met een nulnummer uit. Daarin aandacht voor de bezuinigingen op het wetenschappelijk onderwijs, de niet-westerse andragogie en voor de praktijk van alledag van een succesvolle andragoge in dienst van het GAK. In dit nulnummer verder een essay, waarin Johan Frieswijk betoogt dat Henk Michiel-se de enige echte vader is van de historische andragogie en Hans Achterhuis pam-fletten schrijft.

Karel Soudijn, hoofdredacteur van het nieuwe blad, stelt dat Andersom uit nood is geboren. Bezuinigingen aan de universiteiten maken een einde aan andragogie als zelfstandige studierichting en lokale, subfacul-taire tijdschriften zijn gedoemd te verdwijnen. Maar juist in tijden van krimp- en non-sense-beleid is dringend behoefte aan een sociale kijk op het veranderen van mensen. Vandaar de introductie van een landelijk blad, dat overigens de grenzen rond het vak sociale verandkunde niet te strak wil trekken, maar wil informeren over bestaande praktijken en nieuwe ontwikkelingen.

Het tweede nieuwe blad is het Tijdschrift voor de Sociale Sector, waarvan in januari het eerste nummer verscheen. Uitgever is de stichting TMW te Haarlem, die ook van de nood (bij de welzijnsvakpers) een deugd maakt. Ging eerder al de redactionele capaciteit van de tijdschriften Reflex en De Eerste Lijn op in Welzijnsweekblad en Welzijnsmaandblad, het Tijdschrift voor de Sociale Sector is nu een voortzetting van het Welzijnsmaandblad en Marge. De uitgever van Marge, de Stichting Maatschappelijke Publikaties, is gefuseerd met TMW.

In het eerste produkt van de samenwerken-de redacties o.a. een interview met minister De Koning over emancipatiebeleid, kinderopvang, werkgelegenheid en tweedeling; een artikel over de identiteitscrisis van de vakbeweging, aandacht voor het professionaliseringsdebat in het welzijnswerk en in de serie "filosofie en welzijnswerk" een filosofische replek op Achterhuis.

Kwaliteit van de welzijnsvakpers

In een beleidsnota van TMW, die tegelijk met het eerste nummer van het nieuwe tijdschrift verscheen, wordt tegen de achtergrond van de komende herstructurering van de landelijke welzijnsorganisaties opgeroepen tot een verbetering van de kwaliteit van de welzijnsvakpers.

Andersom verschijnt tien keer per jaar. Een abonnement kost f 35,-. Abonneren kan door een kaartje te sturen naar Andersom, Antwoordnummer 2939, 9700 WR Groningen.

Een abonnement op het Tijdschrift voor de Sociale Sector kost f 74,20 (instellingen f 84,20). Opgeven bij stichting TMW, postbus 6307, 2001 HH Haarlem, tel. 023-275354, dagelijks vanaf 13.00 uur.

10 jaar bewonersstrijd in Utrecht

Tegen de paperklippen op

Bij de viering van het 10-jarig bestaan van de Samenwerkende Utrechtse Wijk Komitees (SUWK) is een boek verschenen over tien jaar bewonersstrijd. Het boek is geschreven door Barend Boot en Joop ten Dam van de vakgroep Stadsstudies van de Rijksuniversiteit Utrecht. Het gaat in op de verschuivende idealen en perspectieven. Was 1976 een jaar vanopbloeiende initiatieven, met "bouwen voor de buurt" als optimistische leuze; 1986 is een somber jaar: de sluiting van buurthuizen en voorzieningen in de wijken, minder geld voor stadsvernieuwing en hogere woonlasten. Hoe het met de bewonersstrijd verder moet, is een open vraag, waar de SUWK in een epiloog begin van een antwoord op tracht te formuleren.

Het boek "Tegen de paperklippen op" kan worden besteld door overmaking van f 7,50 op gironummer 4947623 t.n.v. J. ten Dam, Utrecht o.v.v. "SUWK".

Publikaties

Activiteiten voor Turkse en Marokkaanse meisjes

Welzijnswerkers die in het kader van het Onderwijsvoorrangsbeleid activiteiten willen opzetten voor Turkse en Marokkaanse meisjes tussen de 12 en 18 jaar, kunnen gebruik maken van een brochure, die onlangs is uitgebracht door OVB-Midden-West-Nederland.

De brochure is een vervolg op een literatuurstudie en inventarisatie naar de geïsoleerde positie van deze meisjes in de Nederlandse samenleving en hun (beperkte) deelname aan welzijnsactiviteiten (zie ook M.O. nr. 49).

In de brochure wordt ingegaan op de voorwaarden bij het opzetten en in standhouden van activiteiten. Als voorbeeld wordt het verloop van vijf projecten beschreven, waaronder:

- Voorportaal-Noord, een kleinschalig onderwijsproject voor Islamitische meisjes van 12 jaar en ouder, die om verschillende redenen geen gewone school bezoeken. In dit project wordt veel gewerkt met Freitnet-technieken, waarbij ieder meisje op haar eigen niveau een all-daags onderwerp kan uitvoeren.
- Seher, een meidencentrum in Utrecht-West, gericht op geïsoleerde Turkse en Marokkaanse meisjes met weinig toekomstperspectief. Het activiteitenpakket omvat o.m. een huiswerkles, diverse cursussen, een sportclub en een videogroep.

De brochure, die ook een lijst met literatuurtips bevat, kan worden besteld door f 5,- over te maken op gironummer 4308481, t.n.v. het IOR te Rotterdam.

Rectificatie

In het eerder in M.O. opgenomen bericht over het project Turkse en Marokkaanse meisjes en het welzijnswerk wordt het vormingswerk als één van de instellingen/projecten genoemd die activiteiten ontplooiën voor deze groep. De tekst "vormingswerk (opgegaan in KMBO)" suggereert dat het vormingswerk in zijn totaliteit in het Kort Middelbaar BeroepsOnderwijs is opgegaan. Dat is onjuist. De juiste situatie is dat voor de duur van de proefperiode 22 vormingsinstituten zijn omgevormd tot instituten voor deeltijd-KNBO. Er zijn echter nog 65 zelfstandig werkende vormingsinstituten. Deze aantallen betreffen alleen de instituten die bij de Landelijke Organisatie Vormingswerk voor Jongeren (LOVWJ) zijn aangesloten. Ook bij de Landelijke Organi-

satie Christelijke Vormingswerk (LOCV) zijn een dertigtal zelfstandig opererende vormingsinstituten aangesloten.

Vrouwen vertellen over activiteiten in de buurt

"Als het huis te klein wordt" is de titel van een boek waarin 13 vrouwen vertellen over zichzelf, de buurt waarin ze wonen en de activiteiten die zij daar ondernemen. Het zijn allemaal vrouwen met weinig opleiding.

Hun emancipatieproces en ervaringen staan centraal in onderwerpen als: hoe het is om voorzitter te zijn van een wijkorganisatie; met kleine kinderen in een afgelegen nieuwbouwwijk te wonen; met weinig technische kennis aan een renovatiecomitee mee te werken.

Het boek is geschreven door Monique Jongerius van het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland en is mede tot stand gekomen met subsidies van het ministerie van WVC en het koningin Juliana Fonds. Het is makkelijk leesbaar, fraai vormgegeven en met veel foto's (van Liesbeth Ruysink) geïllustreerd.

Het boek kost f 12,50 en is uitgegeven door De Geus, Breda. Het is verkrijgbaar bij de boekhandel of bij het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland, Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443.

OVB-brochures

De Vereniging Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (LPC) geeft een brochure-reeks uit in het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid, waarin o.a. zijn verschenen:

- Argumenten, ideeën en mogelijkheden voor de opbouw van het contact tussen peuterspeelzaal en kleuterschool
- Ouders: suggesties, mogelijkheden en concrete voorbeelden voor het organiseren van activiteiten voor en door ouders in peuterspeelzalen
- Van alfabetisme tot zelfstandig leren: beschrijving van een alfabetiseringsproces
- Een onderwijswinkel in de wijk: beschrijving van de ervaringen met de totstandkoming en verdere ontwikkeling van een onderwijswinkel in Rotterdam.

De brochures zijn (tegen een kostprijs van 3 à 4 gulden) verkrijgbaar bij LPC/OVB-secretariaat, postbus 30, 3870 CA Hoevelaken, tel. 03495-34214.

Katern

Juridische vraagstukken en rechtsbijstand bij bodemverontreiniging

1. Algemeen

In welk gebied ook bodemverontreiniging wordt aangetroffen, de bewoners van het betreffende gebied worden meestal met dezelfde problemen geconfronteerd. Allereerst is er de schrik van de verontreiniging; bewoners zijn bang voor de consequenties die de verontreiniging voor hun gezondheid zal hebben. Vervolgens blijkt er een tamelijk onstuitbaar mechanisme in werking te treden, waarbij allerlei deskundigen zich over het terrein bewegen en voorstellen doen over afgravingen, schoonmaken en zelfs geruchten over verhuizingen en afbraak de ronde doen.

Dit vindt plaats in het kader van provinciale saneringsprogramma's. De bewoners zoeken hulp bij begeleidende comité's en wijkorganisaties en proberen zo veel mogelijk voorlichting te krijgen, doch blijven heel vaak het gevoel houden dat zij achter de feiten aanlopen en afgescheept worden met een minimale financiële tegemoetkoming.

In het onderstaande artikel wordt een summier overzicht gegeven van de juridische kennis en mogelijkheden om in dit soort situaties vat op de gang van zaken te krijgen en/of te houden en om aan te geven welke problemen de bewoners ongeveer verwachten kunnen.

2. De te verwachten problemen bij bodemsanering

De te verwachten problemen zijn erg afhankelijk van de aard van verontreiniging c.q. van de te verrichten werkzaamheden. Wanneer het gaat om een ernstige verontreiniging onder een groot gebied dan moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat grote gebieden worden afgegraven en dus ook wellicht woningen zullen moeten worden gesloopt. Uiteraard heeft dit vergaande gevolgen voor de betreffende bewoners. Inmiddels is met dit soort situaties wel enige ervaring opgedaan en onder andere op grond daarvan is een "Leidraad Bodemsanering" samengesteld door het Ministerie. Hierin staat onder andere precies opgenomen wat de procedure is als er gesloopt gaat worden en dus het Rijk de woningen gaat aankopen. In die Leidraad staat ook precies opgenomen welke kosten in dat geval worden vergoed (zie onder 3). Natuurlijk rijzen er daarnaast nog veel vragen. Als bewoner wilt u weten hoe u aan een andere woning komt: is de gemeente verplicht om u andere woonruimte aan te bieden; berekent uw bank boeterente als u

onder deze omstandigheden noodgedwongen vervroegd de hypotheek aflost om iets anders te kopen, is het mogelijk om de veroorzaker van de schade aansprakelijk te stellen, hoeveel vergoeding van verhuis- en herinrichtingskosten kunt u verwachten etc.

Veel van dit soort vragen zullen bij de bewoner opkomen. Helaas is in dit bestek niet op al deze vragen een pasklaar antwoord te geven: veel hangt immers af van de concrete situatie. Wel kan bij een goede effectieve aanpak door alle betrokkenen, dus Rijk, gemeente, bewoners, advocaat, andere deskundigen etc. getracht worden om al in een zo vroeg mogelijk stadium antwoord op deze vragen te krijgen. Ook wanneer er niet zulke ingrijpende maatregelen als sloop behoeven plaats te vinden kan een bodemsanering vergaande gevolgen hebben.

Er kunnen verzakkingen van woningen optreden of er kan anderzins schade ontstaan; soms moeten de bewoners een tijdlang elders gaan wonen om gezondheidsredenen of om de werkzaamheden mogelijk te maken; soms is er sprake van andere schade: indirecte (bijv. het verloren gaan van een oogst), immateriële, onstoffelijk of toekomstige (nog onbekende) schade.

3. Aankoop van de woning door het Rijk

Wanneer woningen gesloopt moeten worden in verband met bodemsanering worden deze door het Rijk opgekocht. In principe gaat dit "onderhands".

Uiteindelijk bestaat echter de mogelijkheid van onteigening. Hoeveel het Rijk betaalt en hoe de procedure verloopt wordt beschreven in bovengenoemde "Leidraad Bodemsanering".

Bij onderhands opkopen van de woning door het Rijk worden de navolgende kosten vergoed, een en ander conform de Leidraad Bodemsanering:

A. Voor eigenaren/bewoners:

1. De kosten van aankoop van het onroerend goed op basis van de marktwaarde (deze wordt door een makelaar vastgesteld). De verontreiniging van de bodem blijft daarbij buiten beschouwing, tenzij dit zou betekenen dat de eigenaar/bewoner wordt verrijkt, bijv. als deze de woning al extra goedkoop had gekocht omdat de verontreiniging al bekend was.
2. De kosten van het notarieel transport van de woning ten gevolge van de aankoop door het Rijk.
3. Notaris- en makelaarskosten vallend op de aankoop van een gelijkwaardig te achten vervangende woning.
4. De te maken verhuis- en herinrichtingskosten.
5. De kosten van een redelijkerwijs of noodzakelijkerwijs te maken dubbele finan-

cieringslast. In het algemeen alleen als vooraf overleg geweest is met de aankopende overheid.

6. Eventuele persoonlijke schade als gevolg van grote beperking van het gebruiksgenot van door of op kosten van de bewoner aangebrachte aanmerkelijke bouwkundige verbeteringen.

B. Voor huurders:

1. Een eenmalig bedrag van 2x de werkelijk betaalde jaarhuur. Dit bedrag kan verhoogd worden, als de bewoner vrijwillig meewerkt aan verlating van zijn woning, tot 2x de economische jaarhuur.

2. De waardeverhoging als gevolg van de door of op kosten van de huurder aangebrachte aanmerkelijke bouwkundige verbeteringen, mits de verhuurder ermee accoord gaat om dit bedrag rechtstreeks aan de huurder uit te betalen.

C. Voor verhuurders:

1. De kosten van aankoop van het onroerend goed op basis van de waarde "verhuurd" waarbij de verontreiniging van de bodem buiten beschouwing blijft, tenzij de verhuurder daardoor ongerechtvaardigd wordt verrijkt.

2. De kosten vallend op het notarieel transport van deze aankoop door het Rijk.

3. De waardeverhoging als gevolg van de door of op kosten van de huurder aangebrachte aanmerkelijke bouwkundige verbetering, indien de verhuurder er niet mee accoord gaat dit bedrag rechtstreeks aan de huurder uit te betalen (zie B. sub 2).

4. Andere schadevergoedingen volgens de jurisprudentie van het onteigeningsrecht, waarbij met name gedacht wordt aan huurdering die optreedt na verkregen instemming van de overheid met de huurbeëindiging.

D. Voor bedrijven:

1. De kosten van aankoop van het onroerend goed, zoals onder A. 1. beschreven.

2. De kosten vallend op dit notarieel transport.

3. Eventueel optredende bedrijfsschade volgens de jurisprudentie van het onteigeningsrecht.

In alle bovengenoemde gevallen worden ook de te maken kosten voor het inschakelen van deskundigen als makelaar (taxaties) en advocaten (juridische bijstand) vergoed. Voor kosten die niet in bovengenoemde rij zijn opgenomen en die de overheid dus in principe niet betaalt kan in beginsel de veroorzaker van de vervuiling worden aangesproken, wanneer deze volgens de gewone regels van het recht aansprakelijk is voor de door hem veroorzaakte schade. Hetzelfde geldt in principe voor vergoeding van verdere indirecte en immateriële schade en voor toekomstige - nog onbekende - schade.

4. Schadevergoeding als de bewoner zijn woning niet hoeft te verlaten

In dit geval wordt alleen directe schade door het rijk vergoed, bijv. de herstelkosten van een in verband met sanering afgebroken schuur. Niet worden vergoed bijv. de schade veroorzaakt door het verlopen gaan van een oogst, extra kosten door tijdsinvestering, reiskosten, immateriële schade (geleden narigheid). Ook als men eigenaar is van een woning direct gelegen bij de plaats van ernstige vervuiling, bij welke woning(en) het Rijk niet tot saneren overgaat kan men ernstig gedupeerd zijn, terwijl de schade niet wordt vergoed. Deze woningen worden immers vaak slechts met groot verlies verkocht. Ook hier geldt dat voor deze indirecte schade in principe de veroorzaker van de vervuiling kan worden aangesproken, wanneer deze volgens de gewone regels van het recht aansprakelijk is te achten.

5. Aansprakelijkstelling van de veroorzaker

Het is niet zo simpel om de veroorzaker van de vervuiling aansprakelijk te stellen. Wel is het een kwestie die altijd onderzocht moet worden, omdat dit voor de bewoners een meer uitgebreide schadevergoeding kan opleveren. Ook het Rijk onderzoekt deze vraag in het algemeen, omdat aldus de kosten van sanering verhaald kunnen worden. In langdurige ingewikkelde processen probeert het Rijk steeds vaker schadevergoeding van de veroorzaker te krijgen. Gemeenten en particulieren procederen nog zelden tegen schadeveroorzakers/vervuilers.

Het is altijd raadzaam om, wanneer u weet dat er een onderzoek door het Rijk terzake plaatsvindt uw eigen schadevergoedingsclaim ook aan te melden. Dan kan uw claim gevoegd behandeld worden bij de claim van de staat. Meestal zitten de problemen bij het aansprakelijk stellen van de veroorzaker in het gegeven, dat destijds niet bekend was dat de betreffende stof schade zou veroorzaken; ook kan het zijn dat de veroorzaker onbekend is of inmiddels dood of failliet. In dat geval is er, hoe vreemd het ook klinkt, eenvoudig niemand meer aansprakelijk voor de schade.

De bewoner is dan volledig aangewezen op de vergoedingen die het Rijk toekent, zoals hierboven omschreven en in de Leidraad Bodemsanering is vastgelegd. Wanneer er bij de bodemsanering fouten gemaakt worden (bijv. wanneer de grondwaterstand door fouten bij (in)slaan van een damwand wijzigt en aldus verzakkingen van woningen gaat optreden) kan ook degene die die werkzaamheden heeft uitgevoerd (de aannemer) of degene die de opdracht tot het verrichten van die werkzaamheden heeft gegeven (het Rijk of de gemeente) worden aangesproken.

Katern

6. Overleg met de opdrachtgevers en uitvoerders

Het is natuurlijk van groot belang dat u als bewoner goed of hoogte wordt gehouden van de door de aannemer c.q. de opdrachtgever gekozen werkwijze. Alleen dan kunt u ook voorzien of er problemen kunnen gaan komen (bijv. met de grondwaterstand of met de fundering) en of het dus nodig is om (voor het te laat is) maatregelen te treffen. De (gezamenlijke) bewoners kunnen zelf, of door middel van hun advocaat schriftelijke inlichtingen inwinnen bij de opdrachtgever en/of uitvoerders. Zonodig kan de bewoner een zgn. bouwexploit laten uitbrengen. Hiermee wordt van tevoren aan degene die de werkzaamheden uitvoert of laat uitvoeren officieel namens de bewoners duidelijk gemaakt dat de bewoners bepaalde eisen stellen aan de wijze van uitvoering van het werk.

Wanneer die werkwijze vervolgens niet wordt gevolgd en er ontstaan schades, dan is in elk geval duidelijk dat de bewoners daarvoor al bij voorbaat gewaarschuwd hebben. Het is natuurlijk niet zo, dat enkel door het uitbrengen van een dergelijk exploit de aansprakelijkheid vaststaat voor de veroorzaakte schade. Wel is het zo dat als in het exploit concrete maatregelen staan opgenomen, waarvan de bewoner verwacht dat de aannemer die treft, dat dan bij het onderzoeken van de schade toch zal worden nagegaan of die schade nu ook zou zijn veroorzaakt als de aangegeven maatregelen wel zouden zijn genomen. Zo kan de aansprakelijkheid van de opdrachtgever/aannemer wel vast komen te staan. Op degene die werkzaamheden verricht in de grond, die van invloed kunnen zijn op de toestand van omliggende panden, rust trouwens de plicht de bureu te waarschuwen, de situatie ter plaatste te onderzoeken en overleg te plegen met de bureu over eventueel te treffen veiligheidsmaatregelen.

Een andere mogelijkheid om de belangen van bewoners veilig te stellen is de mogelijkheid om door middel van een kort geding het (overleg over het) nemen van bepaalde veiligheidsmaatregelen af te dwingen. De situatie kan zich voordoen dat de aannemer c.q. de opdrachtgever, naar het zich laat aanzien, op onverantwoorde wijze aan het werk gaat en te weinig rekening houdt met de mogelijkheid van verzakking of andere schade. In dat geval kan een kort geding, waarbij een verbod wordt gevraagd van het doorgaan van de werkzaamheden op die wijze nog wel eens van nut zijn. Soms moet om bepaalde maatregelen of garanties te krijgen behoorlijk worden onderhandeld, waarbij een daarin getrainde advocaat zijn/haar nut kan bewijzen.

7. Rechtsbijstandskosten en optreden als groep

De kosten van juridische bijstand worden vergoed in het geval de woning door het Rijk wordt aangekocht. Wanneer er geen sprake is van zo'n aankoop worden ook de advocaatskosten in principe niet vergoed. Wel gebeurt het soms, dat een gemeente bereid wordt gevonden om in een dergelijke situatie een bepaalde incidentele subsidie aan de bewoners toe te kennen. Het gaat dan eigenlijk altijd om subsidie aan een groep bewoners die zich in een belangenvereniging hebben verzameld. De groep krijgt dan voor dat doel subsidie verstrekt, waaruit de advocaatskosten betaald kunnen worden.

In het algemeen is het alleen al om die reden raadzaam om als groep op te treden in dit soort situaties. Uiteraard heeft het optreden als groep nog meer voordelen.

Los van de vraag of er subsidie wordt verstrekt voor een advocaat bestaat in principe altijd de mogelijkheid voor individuele bewoners van door de overheid gefinancierde rechtsbijstand. In het algemeen geldt hiervoor dat het inkomen van de bewoners individueel, dus per gezin wordt bekeken. Er wordt dan gekeken naar het gezamenlijk inkomen van de hoofdbewoner en zijn partner. Dit gezinsinkomen mag een bedrag van circa f 2.650,- netto per maand niet te boven gaan: bij een alleenwonende ligt de grens iets lager. Voorts mag het vermogen voorzover dit vastligt in het huis een bedrag van f 75.000,- niet te boven gaan (dus taxatiewaarde woning minus hypotheek); ook mag er niet teveel spaargeld zijn. Wanneer aldus vastgesteld wordt of iemand in principe in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand, zal de betreffende bewoner een zgn. verklaring omtrent inkomen en vermogen moeten aanvragen bij de gemeente. Op basis daarvan kan de advocaat dan op kosten van het Rijk voor de betreffende bewoner aan het werk. De bewoner moet wel altijd een eigen bijdrage betalen, die varieert van f 25,- bij een laag inkomen tot maximaal f 550,- (inclusief b.t.w.) bij een hoog inkomen. Dit is een eenmalige bijdrage. Ingeval van een procedure moet ook een bijdrage in de griffierechten betaald worden. Het kan zich voordoen dat in een groep bewoners zich mensen bevinden die in aanmerking komen voor gefinancierde rechtsbijstand naast mensen die zelf hun advocatenkosten moeten betalen. Op zichzelf is dat geen probleem: de advocaat zal dan de bewoners met een "gratis" advocaat geen rekening sturen (behoudens die terzake van de eigen bijdrage) en de andere een rekening sturen voor de werkzaamheden die voor hen zijn verricht. Hieromtrent kunnen tevoren duidelijke afspraken gemaakt worden.

Als men geen incidentele subsidie voor advocatenkosten ontvangt, geen rechtsbijstandverzekering heeft en niet in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand moeten de kosten van een advocaat door de bewoner zelf gedragen worden. Deze kosten zijn dan afhankelijk van het aantal gewerkte uren. Het officiële uurloon van een advocaat is circa f 236,- per uur, exclusief 20% b.t.w. Hieruit moeten ook alle kosten van secretaresse(n), porti, telefoon, copieën etc. worden betaald. Dit tarief geldt per gewerkt uur; wanneer er dus 10 cliënten tegelijk in een uur bijgestaan worden blijft het uurtarief in principe hetzelfde. Het tarief is variabel. In sommige gevallen wordt, wanneer hiervoor aanleiding bestaat, een lager uurtarief gerekend en soms, wanneer de zaak zeer ingewikkeld is, of de advocaat zeer gespecialiseerd is, een hoger.

Ook het uurtarief kan van tevoren worden afgesproken. Het is wel vaak moeilijk om te voren een schatting te krijgen van het te verwachten aantal werkuren. Dit hangt er ook vanaf wat voor moeilijkheden zich voordoen. In een concrete situatie kan de advocaat daarvoor te voren wellicht een voorspelling geven. Er kan uiteraard ook met de advocaat worden afgesproken om regelmatig tussentijds een nota te sturen, zodat de bewoners niet achteraf voor verrassingen komen te staan.

Meestal werkt het tijdsbesparend voor de advocaat (en is het dus goedkoper voor de bewoners) wanneer zoveel mogelijk met een paar vertegenwoordigers van de groep wordt gewerkt i.p.v. met de totale groep. De hierboven genoemde tarieven gelden per 1 juli 1986.

8. Hoe verloopt de procedure van rechtsbijstandverlening

Wanneer zich een concreet geval van bodemsanering voordoet kan bijv. aan de volgende procedure gedacht worden:

Bij het bekend worden van het gegeven dat een gebied min of meer ingrijpend gesaneerd moet worden, wordt een advocaat aangetrokken. In de eerste plaats wordt de advocaat door een paar vertegenwoordigers van de bewoners ingelicht over de situatie. Terzake dienende stukken worden hem of haar toegezonden, zodat de advocaat een behoorlijk beeld krijgt van de situatie en de te verwachten problemen kan inschatten. Vervolgens wordt er een voorlichtingsavond voor alle buurtbewoners belegd. Deze taak zouden de vertegenwoordigers van de bewoners op zich kunnen nemen.

Op deze voorlichtingsavond zouden een aantal door de bewoners ingeschakelde deskundigen uitgenodigd kunnen worden. Bijv. de advocaat, een medisch deskundige in geval van ernstige vervuiling, een bodemdeskundige en wellicht een aannemer.

De advocaat kan deze waar nodig ook eerder of later inschakelen. Gewoonlijk belegt de gemeente of het rijk ook zelfstandig voorlichtingsavonden, waarop door haar ingeschakelde deskundigen het woord voeren. Eventueel kan een en ander ook gecombineerd worden.

Op de betreffende avond geeft de advocaat een globale voorlichting over hetgeen te verwachten is en een globaal antwoord op de hierboven onder 2. genoemde vragen. De bewoners weten dan ongeveer waar zij aan toe zijn.

Vervolgens neemt de sanering een aanvang. Wanneer er concrete actie nodig lijkt te zijn ter voorkoming van schade (kort geding, bouwexploit of aansprakelijkstellingen na schade) of vragen anderszins rijzen dan wordt dit door de bewonersvertegenwoordigers besproken met de advocaat. Zo nodig kan de advocaat schriftelijk of mondeling nog voorlichting aan alle bewoners geven over de door hem of haar voorgestelde maatregelen. Los van een concrete actie kan desgewenst een individuele voorlichting van iedere bewoner worden gepland. Immers elke bewoner heeft toch weer aparte vragen voor zijn of haar specifieke situatie (zoals bijv. onder 2 genoemd). De beantwoording daarvan behoeft niet zoveel tijd in beslag te nemen, zodat gedacht kan worden aan het houden van een spreekuur of het op afspraak spreken met de bewoners. Nadien kunnen dan weer de verdere ontwikkelingen worden afgewacht. Zonodig kan de advocaat individueel advies verstrekken naar aanleiding van telefonische vragen van bewoners.

Gebleken is dat op de in het bovenstaande geschetste wijze een effectieve en niet zeer kostbare manier van bescherming van bewonersbelangen kan worden gerealiseerd. Gebleken is dat in het algemeen bewoners zich mondiger voelen wanneer zij zich gezamenlijk opstellen en zo deskundige hulp inroepen dan wanneer zij geheel zelfstandig en individueel allerlei instanties moeten aansprakelijk stellen. Uiteraard wordt hoe dan ook van de bewoners in deze zaken toch wel wat inzet en incasseringsvermogen geëist. Het zijn nu eenmaal zaken waarbij er sprake is van een grote emotionele druk op de bewoners veroorzaakt door de aard van de situatie, die nu eenmaal schade voor de gezondheid met zich mee kan brengen, en de vrees voor toekomstige financiële perikelen; een onzekere toekomst geeft bij iedereen spanning.

*Mr. Symone Gaasbeek-Wielinga
Mr. Hans Gaasbeek
advocaten te Haarlem*

Informatie

Sociale veiligheid in de buurt

In Groningen heeft de Werkgroep Vrouwen en (on)veiligheid in de Indische Buurt een brochure met foto's en tekeningen samengesteld over een aantal onveilige plekken in deze buurt en mogelijke oplossingen in de sfeer van afsluiting van brandgangen, geregeld onderhoud van groenvoorzieningen, verlichting e.d.

Bij de werving voor vrouwenactiviteiten in de wijk bleek dat veel vrouwen 's avonds de deur niet uit durven. Enerzijds omdat ze bang zijn dat er tijdens hun aanwezigheid wordt ingebroken, anderzijds uit angst om op straat beroofd of aangerand te worden. Samen met opbouwwerk en wijkpolitie is een themabijeenkomst georganiseerd, waar de werkgroep uit is voortgekomen. Andere onveilige situaties in de wijk, zoals portiekwoningen, parkeerterreinen, alsmede de bereikbaarheid van openbare voorzieningen, worden nog onderzocht.

Inlichtingen bij Werkgroep Vrouwen en (on)veiligheid Indische Buurt, postbus 3030, 9701 DA Groningen, tel. 050-710112. ■

Omgaan met de gemeente als subsidiegever

De Stichting Post-HBO Amsterdam organiseert vanaf maart a.s. een cursus Omgaan met de Gemeente als subsidiegever, bedoeld voor bestuurders en leidinggevendenden in welzijnsinstellingen.

In deze cursus doet men kennis op over het systeem van regels en wetgeving inzake nieuwe bevoegdheden van gemeenten t.a.v. het welzijnswerk. Tevens leert men hoe het beste om te gaan met deze regels wanneer het gaat om subsidieaanvragen en belangenbehartiging van de werksoort. Ook wordt aandacht besteed aan nieuwe management-taken binnen de instelling als gevolg van de veranderde relatie instelling-overheid.

De cursus omvat 25 lessen, verdeeld over 10 bijeenkomsten. De kosten bedragen f 395,-.

Aanvangsdata zijn 24 maart 1987 (avondreeks) en 25 maart 1987 (dagreeks).

Een folder met uitgebreide programmagegevens kan worden aangevraagd bij de Stichting Post-HBO Amsterdam, Kuipersstraat 151, 1073 ER Amsterdam, tel. 020-6424111. ■

Wat te doen tegen vandalisme

De gemeente Amsterdam probeert in samenwerking met organisaties en instellingen maatregelen te ontwikkelen om vandalisme te voorkomen. Aan de ene kant onderneemt de gemeente zelf diverse activiteiten, zoals bijvoorbeeld het verhalen van vandalisme-schade op daders, de registratie van vernielingen, op touw zetten van wijkacties, enzovoorts.

Aan de andere kant zijn maatschappelijke organisaties (zoals scholen, club- en buurthuizen, sportclubs, bewonersgroepen) in Amsterdam vaak slachtoffer van vernielingen. Deze instanties hebben, directer dan de gemeente, zicht op de vandalisme-problemen ter plekke, en onderhouden bovendien vaak contacten met jongeren uit de buurt. Ze zijn daarom heel goed in staat om preventieve acties tegen vandalisme te ondernemen, vaak veel beter en doeltreffender dan de politie of de gemeente dat zouden kunnen doen. Toch komt het daar in de praktijk nog lang niet altijd van. Onder andere omdat niet goed bekend is wat men precies zou kunnen doen en hoe de gemeente daarbij kan helpen.

De projectgroep vandalisme-preventie heeft in deze lacune proberen te voorzien door een aantal ondersteuningsmogelijkheden te ontwikkelen, die in de brochure "Wat te doen tegen vandalisme" op een rijtje zijn gezet. Het gaat o.a. om gratis lespakketten voor het basis- en voortgezet onderwijs en om spelletjes, posters en strips over het onderwerp. Verder is er een aanbod van gemeente-instellingen zoals de stadsreiniging, het gemeentelijk vervoerbureau, de afdeling groenvoorzieningen, openbare werken, de PTT en de politie. Deze instellingen geven voorlichting en kunnen bezocht worden, maar geven bijvoorbeeld ook hulp bij het opknappen van een schoolplein, het reinigen van graffiti, het opzetten van groenvoorzieningen, enz. Dan zijn er nog theater-voorstellingen over het thema vandalisme, die bijvoorbeeld kunnen dienen als start van een project en is er veel audiovisueel materiaal. De brochure bevat een lijst van publicaties en kinderboeken over het thema. Tot besluit worden de mogelijkheden genoemd van financiële en materiële ondersteuning door de gemeente bij het uitvoeren van activiteiten en projecten.

Informatie bij projectgroep Vandalisme-preventie, Amstel 1, 1011 PN Amsterdam, tel. 020-5583396. ■

Informatie

Ooit gehoord van
the conservation
awards

Tot eind vorig jaar waren deze prijzen mij onbekend. En ik denk bij velen, want de publiciteit rond prijsuitreiking en winnen de projecten bleef gering. Toch was het al de derde keer dat de Britse Conservation Foundation en Ford Nederland B.V. een trofee en geldbedrag ter beschikking stelden aan particulieren en kleine organisaties die zich intensief bezighouden met renovatie en innovatie van hun leefomgeving. Terreinen, die het opbouwwerk niet vreemd zijn en wie weet heeft dit artikeltje tot gevolg dat in 1987 bewonersgroepen uit onze kring met hun ideeën en projecten voor deze prijzen in aanmerking komen. Aan vijf categorieën kan worden meegegaan: stads- of dorpsprojecten, natuurbescherming, restauratie, techniek/technologie en jeugdprojecten. Enthousiasme, creativiteit en voorbeeldwerking tellen mee voor de juryleden, die in elke categorie een winnaar aanwijzen. Een van de vijf wordt hoofdwinnaar en dingt mee met de beste projecten uit zeventien andere Europese landen naar de titel "European Conservation Project of the Year."

De winnaars van 1986

Op 25 november reikte Jan Terlouw in de Nieuwe Kerk in Amsterdam de prijzen uit. Het geldbedrag voor de winnaars bestaat uit f 6.000,- en voor de hoofdwinnaar uit f 15.000,-. En dat waren:

Stichting Doarpswurk (categorie Stadsprojecten)

Een onderdeel van de Ferriening Lytse Doarpen Fryslân (Vereniging Kleine dorpen). De St. Dorpswerk beheert een fonds waarmee in de diverse dorpen vervallen panden kunnen worden opgekocht en opgeknapt, waardoor het dorpsgezicht verbetert en nieuwe bewoners kunnen worden aangetrokken. Na renovatie en bestemming trekt de Stichting zich weer terug. In Niiw, De Veenhoop en Edens is met veel succes gewerkt en in zes andere dorpen zijn projecten onder handen. Verbetering in het woonklimaat is de algemene doelstelling.

Vereniging "Oos Mergelland Sjaop" Meerssen (categorie natuurbescherming)

Behoud van het Mergellandschap in zijn natuurlijk milieu van schrale- en kalkgraslanden is hoofdoel van de vereniging.

Stichting Nieuwolda (categorie restauratie)

Het gemaal "De Hoogte" werd gerestaureerd en is opnieuw in gebruik genomen,

ten dele als museum. Dorpsbewoners willen daarbij een Groninger Bolschip restaureren en dit gebruiken voor flora- en fauna-excursies op de vaarwateren in de buurt.

Stichting Reinwater (Jeugdproject)

Het "Varende Klas Project" werd enkele jaren geleden gestart met als doel scholieren een lesprogramma te bieden in een deel van het door Reinwater gebruikte onderzoekschip. D.m.v. tests en discussie wordt watervervuiling onder de aandacht gebracht.

Hoofdwinnaar, eveneens een jeugdproject (omdat de categorie techniek geen winnaar opleverde) werd de *Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee met de Waddenbus*.

Dit project richt zich op leerlingen van de bovenbouw in het basisonderwijs. Steeds in andere plaatsen en scholen worden lesdagen georganiseerd over de Wadden, met gebruik van allerhande media. Zo mogelijk worden ook de ouders betrokken. De jury vond de Wadden zowel nationaal als internationaal een uitstekend voorbeeld om jongeren bij vervuiling van water en natuur te betrekken. In maart wordt in Parijs bekend gemaakt welk land met welk project Europees winnaar wordt.

Hetzelfde concept voor 1987

De aandacht van kleine groepen voor verleden, heden en toekomst zal centraal staan bij de keuze van de projecten. De Conservation Foundation, financieel gesteund door Ford Nederland wil met de prijzen een essentiële bijdrage leveren in de kosten van deze projecten, maar ook nieuwe ideeën stimuleren. Traditie en vernieuwing zijn niet voorbehouden aan overheden en grootschalige organisaties, maar worden gezien als een verantwoordelijkheid van ieder van ons. Kleinschalige projecten, uitvoerbaar, betaalbaar, navolgbaar en maatschappelijk zinvol kunnen voor 1 september 1987 worden ingediend.

Greet Hettinga

De aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij Ford Nederland B.V., t.a.v. Mevr. B. Copier, postbus 795, 1000 AT Amsterdam ■

Beleid

Sociaal beleid

De kansen van vitaliteit en tegenmacht

Eind november vorig jaar organiseerden het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw en de 'European Community Development Exchange' in Utrecht een studiedag. Het thema voor de dag was 'sociaal beleid', een weidse term, die werd geplaatst in het licht van het perspectief dat er (nog) is voor achtergestelde groepen om puttend uit het reservoir van eigen vitaliteit tegenmacht te ontwikkelen. Tegenmacht en vitaliteit in een politiek klimaat, dat afkoerst op snelle afbraak van welzijnsvoorzieningen. Vooraleer op het programma van de dag verder in te gaan en daarmee ook op de manier, waarop dit thema ter discussie kwam, echter eerst iets over de achtergrond van de dag zelf.

De European Community Development Exchange (ECDE) is tot stand gekomen als gevolg van een initiatief in 1979 van een aantal organisaties en personen, die actief zijn op het terrein van opbouwwerk, om een Europees netwerk te realiseren. Doel ervan was en is om in Europees verband tussen beroepskrachten kennis en ervaring uit te wisselen.

Ten dienste daarvan is er een roulerend internationaal secretariaat, dat als baken fungeert voor iedereen die in nieuwe ontwikkelingen, kennisverdieping en ervaringsuitwisseling is geïnteresseerd. Vanaf 1985 voert Nederland het secretariaat. Daarvoor was dat in het Verenigd Koninkrijk en na Nederland komt de Ierse Republiek aan de beurt. In Nederland is het secretariaat aangehaakt bij het NIMO in Den Bosch, daar toe in staat gesteld door het ministerie van WVC. De studiedag, die eind 1986 in Utrecht werd gehouden, was een vervolg op soortgelijke symposia die de ECDE de afgelopen jaren heeft gehouden.

Terug naar de dag zelf. Ze was opgezet om mensen uit het opbouwerveld in brede zin en mensen uit de beleidssfeer de discussie aan te laten gaan. Het sprak welhaast vanzelf, dat in die discussie het recente protest tegen de bezuinigingen in het sociaal-culturele werk sterk meespeelde. Dat was ook geen enkel bezwaar: de ECDE organiseert symposia in verschillende landen en stelt thema's aan de orde juist met het oog op de actuele problemen en discussies binnen die landen. Het thema was deze keer als volgt geformuleerd: sociaal beleid beoordeeld vanuit het perspectief op vitaliteit en tegenmacht van achtergestelde groepen. Dat is een hele mond vol en als formulering ook niet geheel onproblematisch. 'Sociaal' is opgevat als een vorm van beleid, die rekening

houdt met de problemen van achtergestelde groepen. 'Vitaliteit en tegenmacht' wordt geacht heilzaam in te werken op de totstandkoming van een dergelijke vorm van beleid. Qua formulering is hiermee de kloof tussen beleid en maatschappij overbrugd. Af te wachten viel of die kloof ook in het verloop van de discussies overbrugd zou worden.

De dag zelf

De opzet van de dag was zo gekozen, dat beide 'polen' aan bod konden komen. Drie inleiders spraken in de voormiddag. 's Middags werd door een viertal personen op die inleidingen gereageerd. Daarna werd in drie discussiegroepen over het gehoorde gepraat.

De sprekers in de voormiddag kwamen uit Engeland, Wales en Noorwegen. De rij werd geopend door Usha Prashar uit Londen. Ze is directrice van de National Council for Voluntary Organisations, een organisatie die zich enigszins laat vergelijken met de Nederlandse Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn. Ze ging in op de kansen en mogelijkheden om problemen in binnensteden aan te pakken en dan met name tegen de achtergrond van de ethnische en culturele verscheidenheid binnen deze gebieden. Ze hield een pleidooi voor een benadering van onderop, waarbij wijkgroepen, plaatselijke overheid en rijksoverheid de handen ineen slaan.

Vervolgens kwam Hywell Griffith aan het woord. Hij is directeur van de Wales Council for Voluntary Action en kwam met een beleidsanalyse van een tiental experimenten, mogelijk gemaakt door het Britse ministerie van binnenlandse zaken. Het bracht hem tot de conclusie dat, wil het op gang brengen van plaatselijk initiatief met achtergestelde groepen slagen, zowat alles afhangt van de kwaliteit van de werker. Die werker heet in zijn terminologie 'local development agent', een probleemoplosser, die origineel denkt en zich in bureaucratische structuren niet thuis voelt. De instelling, waarbinnen zo iemand kan werken, is daarom als intermediaire structuur niet zonder belang.

Laatste spreker in de voormiddag was Thomas Mathiesen, hoogleraar rechtssociologie aan de Universiteit van Oslo. Van hem kwam in Duitse vertaling in 1986 het boek 'Macht und Gegenmacht; Ueberlegungen zu wirkungsvollem Widerstand' uit. Hij belichtte het thema vanuit het concept van tegenmacht, dat hij in deze studie ontwikkeld heeft. Dat concept komt ook voort uit zijn betrokkenheid bij het sociaal protest (milieu, gevangeniswezen, Lappen) in Noorwegen. Het gaat erom, aldus Mathiesen, dat er een ideologische achtergrond

Beleid

komt voor het idee dat verandering mogelijk is. Het falen van het systeem als zodanig dient ontmaskerd te worden. Er zal een cultuur van waardigheid en zelfrespect bij groepen moeten ontstaan. En er zal vanuit het systeem informatie moeten komen over wat bereikt kan worden.

's Middags reageerden vier mensen op wat in de ochtend was gezegd. Jan Mul, directeur van het NIMO, constateerde een discrepantie tussen de inleiding van Mathiesen en de andere twee inleiders. Wat kun je op dit moment met Mathiesen's betoog, zo vroeg hij zich af. Hoe maak je beleidsmakers gevoelig voor de noodzaak van werk, zoals dat door Griffith is verwoord? Welke kwaliteitsgarantie is er nog voor werk, waarvoor het geld bij de basis wordt weggehaald?

Jan Jacobs, directeur van de landelijke Raad voor Cultureel Werk, plaatste vraagtekens bij het op een lijn brengen van sociale bewegingen (milieu, vrede) en achtergestelde groepen, zoals dat in het betoog van Mathiesen naar voren kwam.

Vanuit het ministerie van WVC reageerde H. Maatman op de inleiders. Hij sloot zich aan bij het ethisch appel van minister Brinkman voor meer onderling hulpbetoon en tastte door het aanstippen van een aantal voorbeelden de grenzen van de reductie van het huidige zorgsysteem af.

Als laatste reageerde Henk Molleman, op het ministerie van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor het Probleem-Cumulatie-Gebieden-Beleid (PCG). Hij zag parallellen met het betoog van Usha Prashar, omdat ook zij inging op voorbeelden van gelijksoortig beleid in Engelse binnensteden. Molleman wees daarbij met name op problemen in de beleidsfeer: overdreven regelgeving en culturele fragmentatie binnen het overheidsapparaat zelf.

Na deze reacties praatten de aanwezigen in drie groepen na over het gehoorde onderleiding van de drie inleiders. Binnenkort komt het integrale verslag van deze studiedag bij het NIMO uit. Wie meer gedetailleerd kennis wil nemen van de inhoud van de dag, kan daar terecht.

Globale lijnen

Ik wil deze inleiding verder benutten om de globale lijnen aan te geven, die zich uit deze dag lieten destilleren. Onontkoombaar is de constatering, dat zich een kloof aftekent tussen het beleid van de rijksoverheid en allerhande groepen die maatschappelijk actief zijn en bij die activiteiten in afnemende mate professionele steun ontvangen. Die professionele steun werd tijdens de studiedag aangeduid met 'enabling', het voor groepen mogelijk maken dat ze eigen activiteiten ontplooiën. Met name Mathiesen nam duidelijk afstand van deze profes-

sionele lijn. Beroepskrachten zitten toch maar ingebed binnen doorgaans bureaucratistische systemen en houden groepen maar af van het uitzetten van eigen autonome lijnen. Hij verwees daarbij naar sociale bewegingen in Noorwegen. Probleem daarbij was evenwel, dat niet duidelijk is hoe die sociale bewegingen zich verhouden tot de grote maatschappelijke onderklasse, die is uitgestoten, niet bijdraagt aan het systeem en op basis daarvan ook geen strijdmiddelen ter verbetering van de eigen positie in handen lijkt te hebben.

Vitaliteit en tegenmacht van achtergestelde groepen. Het bleven problematische begrippen, want niet alles wat zich aan de basis van onze samenleving roert kan als vitale tegenmacht worden gezien, net zo min als pogingen vanuit de overheid om burgers bij de totstandkoming van beleid te betrekken altijd geslaagd mogen heten. Een voorbeeld van het eerste valt binnen de kraakbeweging te constateren, waar zaken zich volstrekt buiten de rechtsorde afspeelen. Een voorbeeld van het tweede is de brede maatschappelijke discussie rond de kernenergie, die achteraf nauwelijks van invloed op de besluitvorming blijkt te zijn geweest. Deze voorbeelden tekenen de kloof tussen staat en maatschappij. Een kloof, die niet zomaar door het introduceren van ideologische concepties kan worden overbrugd.

De afslanking van de verzorgingsstaat die we nu meemaken, zal vroeg of laat haar grens bereiken. Die grens is bereikt, wanneer de meerderheid dit niet meer wil. Intussen zitten grote groepen in de kou en wat dan vanuit het ministerie van WVC of vanuit Binnenlandse Zaken aan beleid wordt geformuleerd is weliswaar van goede wil, maar stuit al gauw op barrières binnen het overheidsapparaat zelf. Het bureau voor de reorganisatie van de rijksdienst, dat ter ziele is gegaan, heeft laten zien, hoe groot die barrières zijn.

Het is triest gelijktijdig met de bezuinigingen in het sociaal-culturele werk te moeten constateren, dat bewonersgroepen de steun, die ze van werkers krijgen, zeer waarderen, zoals vorig jaar uit een NIMO-onderzoek onder 125 bewonersgroepen bleek (Trends '86). Aan bezuinigingen ligt geen enkel oordeel over de kwaliteit van het werk ten grondslag, zo blijkt. De ontmoedigende werking, die van verschromelde ingrepen op de leefomgeving uitgaat op groepen, mag men niet licht onderschatten. Het gaat er daarbij niet om, dat een overheid voor elke activiteit van een groep met de geldbuidel klaarstaat, maar om het creatief aanreiken van mogelijkheden aan groepen om de eigen boontjes te doppen.

Beleid

Democratie is immers meer dan op gezette tijden de stem uitbrengen. Het houdt ook in dat maatschappelijk zinvolle activiteiten, die de leefomgeving van mensen leefbaar maken en houden, op steun en instemming kunnen rekenen.

Uit het genoemde onderzoek 'Trends '86' is gebleken, wat die steun met name inhoudt. Bij de inventarisatie van de elementen, waaruit de steun aan bewonersgroepen bestaat, kwamen de volgende drie zaken als het belangrijkste naar voren:

- steun bij het strategisch opereren naar overheden en instanties
- steun bij het aanbrengen van lijn in de activiteiten van de groep met het oog op het doel, dat men wil bereiken
- steun bij allerlei praktische activiteiten.

Argumenten voor sociaal beleid

Waar het momenteel aan ontbreekt is de politieke wil om dergelijke steun voor groepen veilig te stellen. Vorig jaar werd in Amsterdam het zogenaamde Staatsdebat gehouden. In een aantal bijeenkomsten passeerden de tegenspraken, dilemma's en impasses van de verzorgingsstaat de revue. Een internationale rij van sprekers hielden er inleidingen. Wat daar door Ian Gough werd gepresenteerd kan in dit verband wellicht verhelderend werken.

Hij presenteerde een theorie van fundamentele menselijke behoeften. De hoofdlijnen daarvan zijn ontleend aan een artikel van Len Doyal en Ian Gough ('Een theorie over menselijke behoeften' in: 'Behoeften en belangen', SOMSO/Staatsdebat, folia 16).

Doyal en Gough willen met het formuleren van een theorie over menselijke behoeften voorkomen, dat discussies over behoeften verzanden in subjectivisme. Welnu, zeggen ze, je hebt fundamentele individuele behoeften en fundamentele maatschappelijke behoeften. Met name hun uitwerking van fundamentele maatschappelijke behoeften is in dit verband interessant, omdat het argumenten biedt tegenover het hedendaagse adagium van meer markt en minder staat.

Maatschappelijke behoeften betreffen de sfeer van de productie, de reproductie, cultuur/communicatie en politiek gezag. De eerste behoefte, de productie, verwijst naar de noodzaak van voedsel, water, kleding en huisvesting om collectief een minimum aan gezondheid te bereiken. De tweede, de reproductie, betreft enerzijds de biologische reproductie en anderzijds kindercare en socialisatie. De derde behoefte, de communicatie, slaat op inzicht in en aanvaarding van opvattingen omtrent productie en reproductie. Tenslotte de vierde, het politieke gezag. De behoefte daaraan komt

voort uit de noodzaak om het leren van regels en de naleving ervan te waarborgen. Na bepaling van deze behoeften is het verhaal van Doyal en Gough niet af. Mensen proberen door de eeuwen heen deze behoeften te optimaliseren. In dit verband introduceren ze twee reeksen van behoeften: communicatieve en constitutionele behoeften. Ter verduidelijking van wat ze onder die communicatieve behoeften verstaan verwijzen ze naar de theorie van Habermas over kritische communicatie. Het gaat hierbij om een onderhandelingskader, waarbinnen over oplossingen van vragen van technische aard en vragen van schaarste gesproken en besloten kan worden. Een 'ideale gespreksituatie' dient aan een drietal voorwaarden te voldoen. De deelnemers aan zo'n gespreksituatie moeten inzicht hebben in de technische problemen, die bij de bespreking van vraagstukken kunnen rijzen. Verder vereist deelname ook methodologische vaardigheden. Een tenslotte dient de invloed van gevestigde belangen, die beperkingen kunnen opleggen aan inhoud en richting van het debat, teruggedrongen te worden. Dat wat betreft de communicatieve behoeften.

Om zinvol en democratisch te kunnen onderhandelen moeten mensen daartoe echter ook het recht en de gelegenheid hebben. En dat is dan wat Doyal en Gough als constitutionele behoeften aanduiden.

Om aan dat constitutionele verder invulling te geven maken ze gebruik van de theorie van Rawls, die in dit verband drie kenmerken onderscheidt. Eerste kenmerk is de waarborging van fundamentele vrijheden door middel van een democratische politieke organisatie. Ten tweede zou maatschappelijke ongelijkheid alleen getolereerd mogen worden, voorzover ze door verhoging van de productiecapaciteit in het voordeel van de minst bedeelden uitwerkt. Een derde principe vormt de gelijkheid van kansen. In aanvulling op deze theorie van Rawls introduceren Doyal en Gough nog een vierde principe en dat is de participatie van burgers. Dit participatoire principe is evenwel ondergeschikt aan het herverdelingsprincipe, omdat het laatste een voorwaarde is voor het eerste.

Ter afsluiting van deze korte schets van deze behoeftentheorie dient nog vermeld, dat Doyal en Gough ook ecologische grenzen in hun raamwerk aanbrengen. Die grenzen beperken de reikwijdte van de economische productie.

Wat aan deze theorie opvalt is het idealistische karakter ervan. De schrijvers erkennen dat ook. Het aantrekkelijke van hun theorie is echter, dat ze verwijst ze naar zaken als de kwaliteit van het bestaan en het belang van participatie en dan niet als iets,

Beleid

dat er ook bij hoort, maar als integraal onderdeel van het geheel.

Wanneer Mathiesen wijst op de noodzaak van tegenmacht en van het denken in mogelijkheden in plaats van in beperkingen, dan vormt dat een appel. Zo'n appel mist handen en voeten, mist argumentaties naar het politieke systeem toe. Mensen moeten de gelegenheid en het vermogen hebben om aan het maatschappelijke krachtenspel mee te doen. Dat laat zich uit dit behoeftenverhaal afleiden. Zo'n principe werkt echter ook uit als legitimatie van het politieke systeem als zodanig. Die legitimatie brokkelt af, wanneer impliciet grote groepen als lastig maatschappelijk aanhangsel worden beschouwd. Op de studiedag belijde Henk Molleman zijn geloof in parlementaire democratie en in maatschappelijk conflict als noodzakelijk kwaad. Ten eerste is momenteel diezelfde parlementaire democratie druk doende zichzelf te zuiveren van blaam (RSV, bouwsubsidies) en ten tweede kan het geloof in conflict ook tot onverantwoord cynisme leiden. De studiedag sociaal beleid heeft niet direct de bouwstenen opgeleverd om dat cynisme te overwinnen en heeft ook niet direct helderheid gebracht, over hoe het nu zit met de vitaliteit en tegenmacht van achtergestelde groepen. Wat wel levensgroot aan het licht is gebracht, is de noodzaak, dat de discussie over de inrichting van de samenleving nieuw leven wordt ingeblazen. Het volstaat niet, wanneer enerzijds louter financiële argumenten ter rechtvaardiging van bezuinigingen worden aangevoerd en anderzijds het protest daartegen eigenlijk niet verder komt dan 'het moest niet mogen'. Met de korte schets van de behoeftentheorie van Doyal en Gough heb ik een mogelijk perspectief willen schetsen, een perspectief voor het soort discussie, dat nodig is. Die noodzaak heeft de studiedag sociaal beleid duidelijk aan het licht gebracht.

Gui van Hooijdonk

Het verslag van de studiedag sociaal beleid is schriftelijk of telefonisch voor f 15,- te bestellen bij het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-137295.

Consulentschap buurteconomie

Buurteconomie - projecten konden de afgelopen drie jaar een beroep doen op ondersteuning door de consulentschap buurteconomie van de Werkgroep 2000. Even dreigde buurteconomie door minister Brinkman wegbezuinigd te worden, maar gelukkig wist de Tweede Kamer het onheil te keren. Dit betekent voor de projecten en hun begeleiders in den lande dat ze verzekerd kunnen blijven van de diensten van de consulent.

Het consulentschap buurteconomie in beweging

Begin jaren 80 is de Werkgroep 2000 gestart met verspreiding van het begrip buurteconomie. De Katernen 2000 over economie en werk zijn goed aangeslagen en de Katern "Schep je eigen werk" werd een regelrechte topper. In 1984 heeft het Ministerie van W.V.C. dit werk gehonoreerd door het verlenen van het consulentschap. Het doel was om het begrip verder uit te dragen en de inmiddels ontstane ideeën deskundig te ondersteunen. Inmiddels is buurteconomie alom bekend en zijn er veel projecten onder deze vlag gestart. De afgelopen 3 jaar zijn zo'n 25 projecten ondersteund en hebben enkele tientallen advies ontvangen van de consulentschap bij de start van hun project. Anno 1987 is het opstarten van projecten niet meer het belangrijkste, maar gaat het vooral om een adequate doorgroei, voortzetting en begeleiding van opgestarte projecten.

Het accent van het consulentschap verschuift dan ook sterk in deze richting. Er is een toenemende behoefte aan bedrijfsmatige ondersteuning, nieuwe vormen van financiering en deskundige projectleiding. Op lokaal niveau is veelal de nodige deskundigheid aanwezig. Ook de projectondersteuning gebeurt lokaal. Dit is ook toe te juichen vanwege de korte lijn met lokale instanties (gemeenten, G.A.B.'s e.d.), en de zeer verschillende lokale omstandigheden waarbinnen projecten functioneren. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de consulentschap buurteconomie meer kwaliteit leveren op onderdelen van buurteconomie en zich meer op de tweede lijns ondersteuning richten, zijnde opbouwwerkers, ambtenaren, bedrijfs- en projectadviseurs en dergelijke.

Het consulentschap in 1987

Binnen het consulentschap worden bedrijfsmatige ondersteuning en verbetering van het projectmanagement aangeboden.

De bedrijfsmatige ondersteuning houdt onder meer in:

Beleid

- haalbaarheidsonderzoeken en marktonderzoeken
- doorlichten van projecten op bedrijfsmatige knelpunten, met name belangrijk voor projecten die loonvormend willen worden
- advies over financieringstechnieken en subsidiemogelijkheden
- ontwikkelen van een adequaat netwerk rond projecten
- het pakket "Het kleinschalige bedrijf"
- meewerken aan de ontwikkeling van lokaal buurt- en werkgelegenheidsbeleid; uitgangspunt is het afstemmen van verschillende beleidssectoren op elkaar voor een samenhangende aanpak in buurten.

Wat betreft het projectmanagement wordt steeds meer specifieke deskundigheid gevraagd, zoals:

- scholingsbegeleiding
- arbeidsmarkttraining
- doelmatigheidsbeheer
- projectmarketing
- wegwijs in subsidieerland
- omschakeling op loonvorming
- doelgroepenwerving
- automatiseringskennis.

De duur van inzet van de consultant wordt in onderling overleg vastgesteld, maar is aan een maximum van 20 dagen per jaar gebonden. Aan de ondersteuning zijn geen kosten verbonden.

Momenteel wordt een toernee gemaakt langs verscheidene buurteconomieprojecten om de successen en knelpunten in kaart te brengen. In het najaar van 1987 start een aantal werk/studie bijeenkomsten waar de lokaal verspreide kennis bijeen gebracht wordt. Bij voorkeur worden deze gehouden bij één van de deelnemende projecten, als voorbeeldfunctie. Bezoekadressen voor de toernee en ideeën over de inhoud van de werk/studiebijeenkomsten zijn welkom.

Voor advies, ondersteuning of informatie over het werk kan men terecht bij de consultants buurteconomie. Verder kan gebruik worden gemaakt van het informatiepakket "Het kleinschalige bedrijf", diverse Katernen 2000, boeken literatuurlijsten en een videofilm over buurteconomie.

Jan Voskamp en Peter Welles, Consultants Buurteconomie, Werkgroep 2000, postbus 2000, 3800 CA Amersfoort, tel. 033-724224. ■

Samen of apart

Inburgeringsprojecten in Twente

Door de Werkplaats Samenlevingsopbouw Oost-Nederland is een rapport uitgebracht over de inburgeringsprojecten die in de jaren 1981 tot en met 1984 in Twente zijn uitgevoerd.

In het rapport wordt een analyse gegeven van de doelstellingen, werkwijze en resultaten van deze projecten.

Inburgering wordt door de schrijver opgevat als een emancipatieproces van Turkse mensen, gericht op het verwerven van een betere positie in de Nederlandse samenleving. Een opvatting die in theorie ook in de projecten is beleden, maar slechts in een van de drie met verve in praktijk is gebracht.

De inburgeringsprojecten, die ook in andere delen van het land zijn opgezet, zijn samenwerkingsprojecten tussen het Centrum Buitenlanders Overijssel en niet-categoriaal werkende instellingen voor sociaal-cultureel werk en opbouwwerk.

Zij werden gesubsidieerd door het Ministerie van WVC. in het kader van het rijksbeleid om het uitvoerend werk met migranten over te hevelen van de categoriale welzijnsinstellingen naar algemene instellingen. De projecten hadden in principe tot doel algemene instellingen toegankelijk te maken voor migranten en ervaring op te doen in het werk met deze groepen en die instellingen.

De belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat deze doelstelling niet strookt met de wijze waarop migranten zelf zich een plaats willen verwerven in de Nederlandse samenleving en dat het uitgangspunt verlegd moet worden van de instellingen naar - organisaties van - migranten zelf.

De titel verwijst naar het thema dat min of meer als een rode draad door het rapport loopt, namelijk de vraag in hoeverre samengaan van Nederlanders en buitenlanders op dit moment mogelijk en wenselijk is binnen het sociaal-cultureel werk en opbouwwerk.

Het rapport is als volgt ingedeeld: Het eerste hoofdstuk bevat een korte inleiding, waarna in hoofdstuk twee de samenvatting en conclusies worden gepresenteerd. In het derde hoofdstuk wordt het overheidsbeleid in een historisch perspectief geplaatst en de functie van de projecten in het beleid aangegeven.

Hoofdstuk vier bevat vervolgens een beknopte beschrijving van de drie projecten in Twente (Almelo, Hengelo en Enschede). In hoofdstuk vijf wordt onder de titel "van instellingen naar buitenlanders" aangegeven hoe de van tevoren vastgestelde doelstelling tot problemen in de werksituatie

Beleid

leidde en werd herzien. In de volgende hoofdstukken wordt vervolgens onderzocht wat dit betekende voor het omgaan met organisatie als middel tot emancipatie en de functie van instellingen voor sociaal-cultureel werk in dit proces. Het achtste hoofdstuk gaat vervolgens in op de kwaliteiten van de beroepskrachten en de samenwerking tussen Nederlandse en buitenlandse beroepskrachten in vaste teams. Het negende en laatste hoofdstuk geeft een analyse van de projecten als organisatie-model en de effecten van deze zogenaamde projectmatige aanpak op het inburgeringsproces.

Het rapport is te verkrijgen door overmaking van f 10,- op postrekening 3919419 t.n.v. Werkplaats Samenlevingsopbouw Oost-Nederland, Pikeursbaan 2, 7411 GV Deventer. ■

Ondersteuning van organisaties van buitenlanders

Op 14 januari j.l. vond in Deventer een discussie plaats over de rol en functie van respectievelijk de overheid, het welzijnswerk en de organisaties van buitenlanders in het emancipatieproces van mediterrane buitenlanders in Nederland. Aanleiding voor deze bijeenkomst vormde de uitgave van het rapport "Samen of apart" (zie boven), waarin wordt geconcludeerd dat inburgering van buitenlanders een emancipatieproces veronderstelt, waarin overheid en welzijnswerk kunnen bijdragen door ondersteuning van organisaties van buitenlanders.

Inzet voor deze discussie vormden stellingen die zes sprekers geponeerd hadden naar aanleiding van de conclusies uit het rapport. In drie sessies kregen telkens twee sprekers de gelegenheid hun stellingen toe te lichten en met elkaar en de zaal in discussie te gaan. De sprekers waren achtereenvolgens: mevrouw W. van der Vlist-Wesseldijk (ex-wethouder gemeente Deventer; destijds verantwoordelijk voor het minderhedenbeleid), de heer I. Kutluer (directeur van de Stichting Buitenlandse Werknemers Rijk en Lek), de heer H. Riethof (coördinerend ambtenaar achterstandsgebiedenbeleid van het ministerie van Binnenlandse Zaken), de heer J. Bugter (consulent van het begeleidingsorgaan Overijssel en Gelderland), de heer B. Okyay (medewerker Stichting Buitenlandse Werknemers Midden Nederland, voormalig bestuurslid LSOBA) en de heer M. Bouhekan (medewerker van FEDUCO). De gesprekken werden geleid door dr. R. van der Veen van

het Instituut voor sociale pedagogie en andragogie van de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Vooraf naar aanleiding van de stellingen van de heer Riethof werd de nadruk gelegd op het onderscheid tussen de ideologie van de overheid: emancipatie bevorderen, en de feitelijke doelstellingen van diezelfde overheid: problemen voorkomen, door het integratieproces onder controle te houden. Organisaties en hun ondersteuners zouden de overheid moeten aanspreken op de mooie woorden van de ideologie en zich niets aantrekken van de bijbedoelingen.

De discussie kreeg een wending toen vanuit de zaal de stelling werd geponeerd dat organisaties van buitenlanders niet in staat zouden zijn om een emancipatieproces te dragen, onder meer vanwege een gebrek aan voldoende kader. Deze uitspraak leidde tot een felle woordenwisseling waarin onder andere gesteld werd dat kadervorming binnen organisaties van buitenlanders nu juist één van de belangrijkste activiteiten is, waarvoor de overheid middelen ter beschikking moet stellen. Overigens had de heer Okyay in zijn stellingen al opgemerkt dat ondersteuning van organisaties van buitenlanders niet via algemene instellingen voor sociaal cultureel werk diende te verlopen. Dit zou tot afhankelijkheid leiden en emancipatie belemmeren.

Harmen Grebel

De volledige tekst van de stellingen en een verslag van de discussie zijn verkrijgbaar bij de WESON, Pikeursbaan 2, 7411 GV Deventer, tel. 05700-15766. ■

Post-HBO-cursussen

Naast het reguliere programma van tweede-fase-opleidingen voor specifieke beroepen en functies binnen de terreinen van welzijn, maatschappelijke dienstverlening, onderwijs, educatie en arbeid, verzorgen de Voortgezette Agogische Beroepsopleidingen IVABO en PVO te Amsterdam een aanbod van post-HBO-cursussen. Het komend half jaar betreft het o.a. cursussen op het gebied van informatica en welzijnswerk, basiseducatie, leidinggeven, conflicthantering en supervisie.

Nadere informatie over dit aanbod bij PVO, tel. 020-263393 of IVABO, tel. 020-228586. ■

Inhoudsopgave

(Het eerste getal verwijst naar het nummer van M.O., het tweede naar het paginacijfer).

Informatie

- Subsidie voor bewonersorganisaties	40-4
- Sociale veiligheid een basisvoorziening	40-4
- Buurteconomie en belangenstrijd van uitkeringsgerechtigden	40-12
- Dilemma's in de democratie	40-18
- Conferentie over nieuwe informatietechnologie in de volwasseneneducatie	40-37
- Opbouwwerk en lokale omroep	42-11
- Wat te doen met acht miljoen; subsidie voor plaatselijke organisaties van bewoners en woningzoekenden	42-12
- Aktie voor Amsterdamse terugploegvariant	42-13
- Gemeentelijke aanpak	42-14
- Landelijk bureau vrouwen bouwen & wonen	42-33
- Achterstandsgebieden(beleid): Eindhoven	42-34
- Circulaire sociale zaken over werk en welzijn	44-3
- Werkplaats samenlevingsopbouw Oost-Nederland is weer volop in bedrijf	44-5
- Stichting maatschappij en ondernemingsspel afgelopen	44-6
- Onderzoeksrapport "Duur Betaald"	44-7
- Peuterboekje "Spelen, Spelen, Spelen"	44-8
- Schade bij groot onderhoud	44-26
- Energiebesparing en verlaging woonlasten	47-10
- Kijk u rijk	47-11
- Loopbaanplanning voor vrouwen in het welzijnswerk	47-22
- Beweging in de buurt	47-23
- Gouden Matselaar op video	47-23
- Economische initiatieven vanuit het welzijnswerk	47-24
- Studiereizen voor begeleiders van buitenlandse jongeren	47-36
- Brochure remigreren	47-36
- Korting op rijksbijdrage ongewenst, maar niet van de baan	49-3
- Herwaardering voor het opbouwwerk door ambtelijk topapparaat	49-3
- Opbouwwerk meer dan instrument in handen van bewoners	49-4
- Van Gils, Hillman, Kraayeveld in netwerkperspectief	49-5
- Het project patiënten belangenorganisatie Noord-Nederland	49-7
- Opbouwwerk in Amsterdam ernstig in de problemen	49-9
- Gevolgen van de opheffing van het beroepsmatige wijkopbouwwerk in Amsterdam	49-10

- Bewonersondersteuning blijft nodig na invoering stadsdeelraad	49-14
- Bezuinigingen in Alkmaar pakken onevenredig zwaar uit	49-16
- Verminderde rijksbijdrage gaat in Beverwijk vooral ten koste van opbouwwerk	49-19
- Toetsingscommissies getoetst	49-19
- De ideeënbank	49-41
- Ouderen in de stadsvernieuwing	49-41
- Huurders, verhuurders en doe-het-zelf	49-42

Werk in uitvoering

- Opbouwwerkondersteuning voor patiënten-initiatieven in Eindhoven	40-6
- Kansen voor het opbouwwerk in Amsterdam-Osdorp	42-29
- Sociale veiligheid; een nieuw aandachtsveld voor opbouwwerk	44-27
- Bewonersinvloed op kabeltelevisie in Delft	42-7
- Automatisering bij wijkopbouworganen Amsterdam	47-21

Bijeenkomsten

- Gif in je buurt	40-8
- Studiedagen opbouwwerk en stadsvernieuwing	40-8
- Gemeentelijk verbouwbeleid, een strategie voor de toekomst	40-40
- Studiereizen voor begeleiders van buitenlandse jongeren	42-16
- WAO door schuld van derden	42-16
- Studiedag buurt en werk	42-17
- Samenwerking onderwijs/welzijn bij (dreigende) schooluitval	42-17
- Studiedag na-oorlogse wijken	44-30
- Zelfbeheer: bewonerszelfbeheer in Cochran Garden	44-34
- De toekomst van het stedelijk beheer	44-36
- Cursus: bemiddeling bij conflicten op het werk	47-37
- Informatica in het welzijnswerk	47-37
- Gemeenschappelijke woonvormen van ouderen	47-38
- Economische initiatieven van vrouwen	47-38
- Studiedag beroepsprofiel opbouwwerk	47-39
- Studiedag economische initiatieven van vrouwen	49-43
- Congres "Buiten gewoon veilig"	49-44

Opinie

- Eerste fase werk en welzijn	40-3
- Werk en Welzijn: Tweede Kamer moet de Koning de oren wassen	40-10
- Kiezen met, van of op elkaar; stemrecht buitenlanders bij gemeenteraadsverkiezingen	42-3
- Halvering RBW-SCW: "wethouder Jansen mag de strotten dichtknijpen"	47-5

Werkverbanden

- Project Informatienetwerk Maatschappelijke ontwikkeling; budget voor vooronderzoek gehalveerd 40-14
- Ontwikkelingsstructuur onderwijsvoorrangsbeleid inruilen voor bejaardenwerk 40-14
- Minderheden/meerderheid en het achterstandsgebiedenbeleid 40-15
- Project Bewonersparticipatie verkeersveiligheid 44-4
- Nieuw initiatief: Panel jaarverslag in het opbouwwerk 44-22
- Enquête onder coördinatoren plaatselijke opbouwwerkinstellingen 44-23
- Oprichting samenwerkingsverband na-oorlogse wijken 47-6
- Vervolg op computer-oriëntatiedagen WAO-platforms 47-7
- Evaluatie computer-spel 47-8
- Wvc staakt subsidie aan experimenten huishoudelijke en consumentenvoorlichting 47-9
- De digitaalmarkt 49-38
- WAO/AAW beraad in Overijssel 49-39
- Voorlichtingsproject WAO 49-39
- Ongerustheid over voortgang PCCG-beleid 49-40
- Kwaliteitsbevorderende instrumenten voor opbouwwerk 49-40

Publicaties

- Balans van de inspraak 40-29
- Rechtsvorm op maat 40-30
- Ouderparticipatie 40-30
- Migrantenwerk: een verzamelnaam voor een vak apart 40-31
- LBR-bulletin 40-31
- Regels en procedures bij verbouw 40-31
- Problemen project methode in het opbouwwerk 42-31
- Sociale veiligheid op straat 42-32
- Beschermd wonen 42-38
- Tien tips voor je eigen netwerk 42-39
- Uw budget als huisbaas 42-40
- Vrouwen over de sloot, inspraak-experiment Sloterdijk over Sociale Veiligheid 44-9
- Vrouwen en politiek 44-12
- Handleiding vrouwen en nieuwbouw 44-12
- Naar een kleurrijke belangenbehartiging in de wijk 44-14
- Viboso-schrift nr. 3: opbouwwerk in projectvorm 44-33
- Strategieën voor machtsverwerving 44-37
- Jongeren op straat 44-38
- Budgetkrant 1986 44-39
- Vrouwen in de buurt tegen de crisis 47-39
- OVB-brochures 49-20
- Project Turkse en Marokkaanse meisjes en het welzijnswerk 49-22
- Verslagboek over zelfhulp/zelfzorg 49-22

- Positie van remigranten in Turkije 49-22
- Nieuw Budgethandboek 49-22
- Werkprojecten niet zomaar opzetten 49-45

Onderzoek en studie

- Van actievoerder naar makelaar? 40-32
- Reactie: onderzoek door bewonersgroepen: hoezo? 42-5
- Ontwarren doet ontwaren: onderzoek sociale dienst Hengelo 42-6
- Vrouwen en laag-geschoolden goed vertegenwoordigd in werkprojecten 42-6
- Onderzoek naar de positie van opbouw- en buurtwerksters 44-12
- Samenvatting resultaten woningnood 44-24
- De financiële positie van arbeidsongeschikten 44-31
- Trends '86: Opbouwwerk door gebruikers gewaardeerd 49-23
- Reactie van de vrije markt op het eigen baas project 49-37

Katern

- Over het wezen en de waarde van de representatieve democratie 40-19
- Ouderen en politiek 44-15
- Vergelijkende toetsing jaarverslagen: Panel presenteert eindrapport 47-13
- Jaarverslagen van uitvoerend opbouwwerk; een schets van de "vijf beste" 47-17
- De nieuwe sociale (on)zekerheid 42-19
- Informele bedrijvigheid in de stad: cultuurtrek, sociale innovatie en geïntegreerd sociaal beleid 47-25

Themanummers

- Stadsvernieuwing nummer 41
- Ouderen en de zorgzame samenleving nummer 43
- Werken met migranten; uitvoeringspraktijk en achtergronden nummer 45/46
- Samenvatting van college en partijprogramma's in 23 steden nummer 48
- Automatisering in het opbouwwerk, met als bijlage Automatiseringswijzer nummer 50. ■

Publikaties

Literatuuronderzoek verkeersproblemen

Het Samenwerkingsverband Informatienetwerken is onder andere bezig met de ontwikkeling van computer-programma's die door bewoners zelf uitgevoerd buurtonderzoek vergemakkelijken. Daarover werd al eerder bericht, zie bijvoorbeeld het MO-themanummer over automatisering van december vorig jaar.

Ter voorbereiding van het programma voor het doen van onderzoek naar verkeersveiligheid is een literatuuronderzoek verricht. Het rapport, dat als basis gaat dienen voor het te ontwikkelen programma, is ook in z'n huidige vorm de moeite waard voor degenen die zich in dit onderwerp willen verdiepen.

Het bevat algemene informatie over analyse van verkeersproblemen, waarbij ingegaan wordt op de lokalisatie van knelpunten, de totaalsituatie, verkeerstellingen, het meten van de snelheid, de straatbreedte e.d., en specifieke informatie over de verkeersproblemen sluiproutes, huis-school routes en parkeeroverlast. Met een overzicht van verkeersonderzoekstechnieken, voorbeelden van acties tegen verkeershinder, bruikbare adressen, folders en brochures en de gebruikte literatuur wordt het geheel afgesloten.

Het rapport is te bestellen door f 5,- over te maken op gironummer 3918297 van het Platform Opbouwwerk, Den Haag, o.v.v. "Literatuuronderzoek Verkeersproblemen". ■

Nieuwsbrief over samenleving en criminaliteit

In de afgelopen jaren is de publieke en politieke belangstelling voor de bestrijding van kleine criminaliteit sterk toegenomen. Daarbij klinkt veelal het besef door dat louter een politieke en justitiële aanpak geen afdoende oplossing kan bieden.

In dit verband worden in de beleidsnota Samenleving en Criminaliteit drie op preventie gerichte beleidslijnen onderscheiden: het versterken van de binding van de opgroeiende generatie met de maatschappij; de ontwikkeling van een preventieve bebouwde omgeving; de intensivering van het functioneel toezicht in (semi-)openbare gelegenheden.

Een dergelijke brede preventieve aanpak is grotendeels afhankelijk van initiatieven hieromtrent die op lokaal niveau worden genomen. Ten behoeve hiervan zijn door

de rijksoverheid gelden ter beschikking gesteld.

Als onderdeel van deze preventieaanpak zal vier maal per jaar het blad SEC, Nieuwsbrief over samenleving en criminaliteit verschijnen. De inhoud zal onder andere bestaan uit achtergrondartikelen, documentatiegegevens, interviews met betrokkenen (bestuurders, jongerenwerkers, schoolrectoren ed.), statistische informatie over criminaliteitsontwikkeling en bijdragen uit het buitenland.

In het najaar van 1986 is het eerste, introductienummer, verschenen.

Voor een gratis abonnement: schriftelijk opgeven bij Vierhand b.v., abonnementen-administratie SEC, Postbus 600, 2003 RP Haarlem, onder vermelding van naam en functie. ■

Automatiserings experiment bij WAO-platforms

In de tweede week van februari is bij het Gelders WAO-beraad en bij het Platform WAO/AAW Rotterdam e.o. computerapparatuur geïnstalleerd. Daarmee is na een lange tijd van voorbereiding een begin is gemaakt met daadwerkelijke uitvoering van een experiment binnen het project Informatienetwerk Maatschappelijke Ontwikkeling (IMO). Nadat de PC's bij de WAO-platforms zijn aangesloten op een "host-computer" die zal worden ondergebracht bij de Werkgroep 2000 zal voor het eerst sprake zijn van een netwerk.

De eerste weken zullen voorbij gaan met het leren omgaan met de apparatuur en een programma voor tekstverwerking. Daarna wordt begonnen met het verzamelen en verwerken van ervaringen die tijdens WAO-sprekuren worden opgedaan met de gevolgen van de invoering van de stelselherziening Sociale Zekerheid. Op de host-computer zal ook algemene informatie over de gevolgen van de stelselherzienings worden ingevoerd. Daarnaast zal een rekenmodel worden ontwikkeld van de in de nieuwe wetten opgenomen regelingen over bijverdiensten. T.z.t. zal dit via het netwerk te gebruiken zijn. ■

Informatie

Opbouwwerk en verkeer

Het Project Bewonersparticipatie Verkeersveiligheid organiseert in 1987 enkele bijeenkomsten voor opbouwwerkers en technisch bewonersondersteuners over de aanpak van verkeersproblemen in buurten en wijken. Doel van de bijeenkomsten is het uitwisselen van ervaringen en het verstrekken van informatie over de problematiek.

In 1986 hield het PBV een onderzoekje onder opbouwwerkers naar hun ervaringen met de aanpak van verkeersproblemen. Het resultaat van dit onderzoek gaf aanleiding tot het organiseren van deze bijeenkomsten. Opbouwwerkers en technisch bewonersondersteuners blijken niet altijd op de hoogte van de verschillende ondersteuningsmogelijkheden (door verkeersorganisaties), het beschikbare informatiemateriaal en de verschillende problemen die ze zo goed als zeker bij de aanpak van een knelpunt zullen tegenkomen.

Centrale vraagstelling voor de bijeenkomsten is: "Hoe is doorgaans de inbreng van bewoners bij de aanpak van verkeersproblemen geregeld en zou die inbreng structureel verbeterd kunnen worden?"

Op de eerste bijeenkomst, 19 februari jl. in Den Bosch, is Jan van Opstal, opbouwwerker uit de wijk Belcrum in Breda ingegaan op zijn ervaringen met de aanpak van verkeersproblemen, met name op het organiseren van bewoners rond dit onderwerp en de knelpunten in de communicatie met de overheid.

Dick Jansen van het PBV heeft een inleiding gehouden over de voor- en nadelen van bewonersparticipatie en de wijze waarop bewoners tot meer structurele invloed op het lokale verkeersbeleid kunnen komen.

Peter Snoeren en Henk Geerling van respectievelijk de Voetgangersvereniging en Veilig Verkeer Nederland hebben hun werkwijze bij de ondersteuning van bewoners toegelicht en ter discussie gesteld.

Voor gegevens over de volgende bijeenkomsten en informatiemateriaal kan men terecht bij het PBV, Havensingel 8, 5211 TX Den Bosch. ■

Jeugdwerkgelegenheid en milieu

Onlangs heeft een overleg plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van jongerenorganisaties en milieuorganisaties omtrent de vraag in hoeverre in de milieusector arbeidsplaatsen gecreëerd zouden kunnen worden in het kader van het zogeheten Jeugdwerkgarantieplan. De bespreking was georganiseerd door de Overleggroep Milieu en Werkgelegenheid vanuit het Landelijk Milieu Overleg, het gespreksplatform van tien landelijke milieuorganisaties. Onder de aanwezigen bevonden zich o.a. plaatselijke organisaties die zich bezig houden met het scheppen van werk en/of milieuaangelegenheden, alsmede de jongerenbeweging vanuit het FNV.

De discussie begon met de constatering dat alle aanwezige organisaties meer waarde hechten aan het creëren van meer en goede terugploegregelingen dan aan een maatregel als het Jeugdwerkgarantieplan, waarvan het nog maar de vraag is of het de kansen van jongeren op een baan vergroot en waaraan vooralsnog ook allerlei andere bezwaren kleven. Deze liggen met name in de sfeer van arbeidsvoorwaarden/rechtspositie; het ontbreken van scholingsvoorzieningen in het huidige plan; het bestaan van sancties in het huidige plan voor jongeren die niet deelnemen of afhaken en mogelijke stigmatiserende effecten.

De jongerenorganisaties vrezen dat het plan, dat feitelijk al geen garantie biedt op werk voor jongeren, ook niet zal leiden tot verhoogde kansen voor het deelnemen aan beroepsopleidingen, wanneer geen eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de garantieplaatsen die door de gemeenten moeten worden gecreëerd.

Ondanks al deze vraagtekens werd besloten toch te discussiëren over de mogelijkheid binnen de sector milieu zinnige garantieplaatsen te creëren voor jongeren, ook al omdat zulks ook zijn nut kan afwerpen zo er betere en fundamentele maatregelen worden bedacht om de jeugdwerkloosheid terug te dringen.

Groeipectief

Het overleg concentreerde zich met name op die onderdelen van de sector milieu waarvan verwacht wordt dat zij ook op langere termijn groeipectief bieden. Dit zijn vooral: de energiesector, het kringloopgebeuren en in iets mindere mate alles wat met landschapsbeheer te maken heeft. T.a.v. de energiesector kan men denken aan bijvoorbeeld isolatieprojecten m.b.t. woningen en openbare gebouwen en projecten zonne-energie zoals het installeren van zonnecollectoren of -boilers op daken. Bij projecten in het kringloopgebeuren

Informatie

wordt vooral gedacht aan het gescheiden verzamelen en verwerken van afval, chemisch afval en productie van bruikbaar materiaal. In de sector landschapsbeheer is vanuit het milieubelang behoefte aan achterstallig bos- en duinonderhoud en nuttige maatregelen t.a.v. flora- en faunabeheer. Tenslotte wordt ook nog gedacht aan voorzieningen t.b.v. fietsers en wandelaars.

In alle drie sectoren is sprake van gelegenheid om jongeren te scholen in bekwaamheden, respectievelijk: (energie)technische kennis, loodgieterswerk, administratieve en rekentechnische vaardigheden, kennis omtrent chemie en bedrijfsbeheer, laboratorium werk, biologische kennis en praktische vaardigheden in natuurlijke landschappen. Nadrukkelijk wordt gezegd dat het bij landschapsbeheer niet gaat om plantsoenenonderhoud.

Dus: jongeren kunnen geschoold worden in milieuprojecten: mits daar natuurlijk de nodige technische deskundigheid voor kan worden ingezet. Ook is er sociaal-agogische deskundigheid nodig om de jongeren te begeleiden in hun werksetting, zo wordt aangevuld. De jongerenorganisaties wijzen erop dat er ook vanuit projecten contacten gelegd moeten worden met het reguliere onderwijs, zodat deze een aanbod kunnen ontwikkelen dat is afgestemd op de nieuw te verwerven ervaring en er ook doorstroming mogelijk is naar beroepsopleiding nadat men deelgenomen heeft aan projecten.

Belangen van meisjes

De milieuorganisaties zullen de komende tijd verder bezig gaan met het concreet invullen van plannen, onder handhaving van een kritische distantie ten opzichte van het Jeugdwerkgarantieplan in zijn huidige formule. Vanuit het NIMO werd erop gewezen dat in de te bedenken plannen uitdrukkelijk ook de belangen van meisjes moeten worden meegenomen. Er zullen waarschijnlijk wel verschillen zijn in de interesses van jongens en meisjes binnen bepaalde sectoren. Zo zullen meisjes wellicht minder graag met motorzagen bezig zijn maar liever met plantenveredeling of -bescherming. Men moet er echter voor waken om meisjes sowieso uit te sluiten, hetgeen bijvoorbeeld gebeurt wanneer men het hebben van een technische opleiding als een indicatie beschouwt voor jongeren om deel te nemen aan een project.

Het is dan ook een uitdaging voor de Milieusector om in het kader van het Jeugdwerkgarantieplan (of iets anders/beters wat erop lijkt) een stimulans te bieden aan de invalshoek "meisjes in technische beroepen". De vertegenwoordigers van de milieuorganisaties en de jongerenorganisaties delen dit standpunt. Het is wel zo dat de

aanbodkant, d.w.z. de interesse van meisjes, weinig bekend is. Het is dan ook zaak dat vrouwen die deze interesses kennen, bijvoorbeeld meidenwerksters, plaatselijk actief betrokken worden bij de plannenmakerij. Dat deze kant nog weinig in beeld is, de belangenbehartiging van jongeren plaatselijk nog weinig op gang is gekomen, is overigens een algemeen punt. Vooralsnog manifesteren de politiekgebonden jongerenorganisaties zich het meest actief op dit front. Het is wel de vraag in hoeverre hier ook een handschoen ligt die het opbouwwerk zou kunnen/moeten oppakken.

Ida Kuiper, NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-137295.

Binnenlandse Zaken waardeert inzet opbouwwerk

Ondanks of wellicht dankzij de kritische activiteit van het Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden heeft de directeur-generaal van Binnenlandse Zaken in een uitgebreid schrijven zijn waardering voor de opbouwwerkzaamheid aangegeven. Zo schrijft hij (naast een aantal inhoudelijke zaken, waarover elders in dit nummer meer) het volgende:

"Ik wil u ten slotte ervan verzekeren, dat ik grote waardering heb voor de inzet waarmee uw Platform inspeelt op het onderhavige regeringsinitiatief. Ik vertrouw erop dat u uw actie in deze richting voortzet en dat u, mede door vernieuwing en modernisering van uw werksort, erin zult slagen, aan de participatie van de betrokken bewoners, om wie het immers allemaal te doen is, de nodige steun te geven, opdat het gemeentelijk beleid ter zake zich verder kan ontwikkelen in de richting van het meewerken aan het oplossen van problemen."

Afgezien van de waardering voor de inspanningen van het betreffende samenwerkingsverband, dat uit bovenstaande blijkt, is dit schrijven ook een - zoveelste - signaal dat de appreciatie van opbouwwerk niet langer uitsluitend door het ministerie van WVC bepaald wordt.

